

Izhaja vsako soboto — Izdaja Tiskovni konzorcij »Ljudske pravice« — Direktor konzorcija in odgovorni urednik Tomo Breje Uredništvo: Knafljeva ulica 9. Uprava: Koptarjeva ulica 2. — Telefon uredništva št. 59-81—59-89, uprave št. 61—32-65 — Telefon naročniškega oddelka št. 30-30 — Telefon oglašnega oddelka št. 36-83 — Stev. ček. računa 604-90321-0 — Mesečna naročnina 60 din, trimesečna 165 din, polletna 300 din, letoletna 600 din — Poštni predal 42 — Tisk tiskarne »Ljudske pravice«

Ljudska

Proletarci vseh dežel, združite se!

PRAVICA

GLASILO KOMUNISTIČNE PARTIJE SLOVENIJE

VOLKODLAKI NA DELU

Sefi katoliške cerkve v Jugoslaviji in se posebno v Sloveniji še niso prišli do spoznanja, da je minila doba duhovnega nasilja, ki so ga zganjali nad ljudstvom pretekla desetletja. V socialistični Jugoslaviji ima vsak državljani pravico do lastnega prepričanja in svetovnega nazora, kakršnega si izbere, in nihče nima pravice nasilno posegati v njegovo miselnost. Cerkev, ki je imela nekdanj po materialnih tudi javne predprike, je postavljena na svojo pravo mesto. Cerkev je ločena od države in iz šole. Verski pouk smo postavili tja, kamor spada — v cerkve. Nikomur ni zabranjeno, da se udeležuje verouka. Nobenemu duhovniku ni prepovedano izrsevati verske obrede in poučevati verouk. (Poprej, dokler so verouk še poučevali v šolah, so prosvetne oblasti prepovedale pristop v šolo samo takim duhovnikom, ki so se pregrešili z zločinom in protidržavnim delom.)

Nikjer na svetu ne bi iz tega ustvarjali vprašanj. V vseh naprednih deželah je tako. Toda v Jugoslaviji se vodstvo Cerkve ne mara pomiriti s takšnim stanjem. Kaj je vzrok tega?

Katoliške cerkve (in več ali manj tudi drugih cerkev) se drži tisočletna zakonitost, da je vztrajno na strani reakcionarnih sil v svetu. Cim se je v času Konstantina povezala z vladajočimi razredi, je prenehala biti čista religija, postajala je čedalje bolj »posvetna« sila, da uporabim cerkveno terminologijo. Začela si je pridobivati bogastvo, osvajala si je vpliv na družbeno življenje, postala je državna in v srednjem veku celo super-državna oblast, ki je razpolagala s kronami in prestoli. Prav v tem razdobju njenega največjega posvetnega vzpona je cerkev seveda doživela tudi najgloblji moralni in etični padec. Reformacija in kasnejše razdobje prosvetljenstva je sicer napravilo konec posvetni nadvladi cerkve, nikakor pa ni uničilo reakcionarnega duha, v katerega je bila vključena. Mnogi verski uporniki, katere je cerkvena inkvizicija pošiljala na grmade, so kazali na prva razdobja starega krščanstva kot na vzor, ki bi ga bilo treba obnoviti in tako rešiti cerkev pred propadom — toda vsa taka stremjenja so razglasila za krivoverstvo in niso pustila koristnih sledov v cerkveni hierarhiji.

Cerkve je bila vedno posebno občutljiva za nevarnost socialistnih in revolucionarnih gibanj. Kmečki upori v 16. stoletju so nosili s seboj na primer celo precejšnjo stopnjo verskega zanesenja, toda »kraljevstva božjega na zemlji«, cerkve, to ni premočilo, ker so uporni tlačani ogrožali predvsem tisto, kar je cerkvi pomenilo veliko več, namreč posestva in bogastvo. S prosvetljenstvom se je začel intelektualni sveteljenstvo in praznovjerju. Takrat boji proti cerkvi in praznovjerju. Takrat se je začela porajati znanost in se je začela čistiti moderna filozofija, ki je začela čistiti Avglijeve hleve mračnega srednjeveškega praznoverja in nevednosti. Se malo čez je stal Galileo Galilei pred inkvizicijo zaradi spoznanja o gibanju zemlje, a Giordano Bruno je zaradi spoznanja preprostih znanstvenih resnic končal na dominikanski grmadi. Znanstvena spoznanja, ki so danes vsakomur sama po sebi umljiva, so se morala iz srednjeveškega barbarskega mraka prebiti skozi cerkvena prekletstva, indekse, natezalnice in grmade.

Razdobje svete inkvizicije je ostalo rimski cerkvi ideal »božjega kraljevstva na zemlji« vseskozi do današnjega dne. Cerkev si je v dveh tisočletjih ustvarila kot glavno maksimo duhovno obvladovanje človeštva, suženjsko vdanost človeka od zibelke do groba (in preko groba) kraljevske oblasti Kristu-ovih namestnikov, škofov in rimskega papeža. S podrobnimi predpisi si podreja življenje ljudi vse od zakonske postelje do jedilnega lista, od prvega razumskega svitanja pri otroku do kontrole nad najvišjo znanostjo. Pri vsem tem stremljenju poudarja vedno in sa-

mo vero, slepo in neomajno vero, ter pokorščino ne le tako imenovanim dogmam, ampak tudi cerkvenemu mnenju o stvarih, ki nimajo nobenega opravka z religijo. Razum in pamet sta zadnje, kar cerkev jemlje v poštev. Za to trditev lahko navedem majhen primerček: Ko je Darwin objavil svoja spoznanja o razvojnem procesu v naravi, je naletel na bučne proteste cerkve, ki je njegovo teorijo z gnusom zavrgla in dala na indeks (Darwin je imel pravzaprav srečo, da ni živel nekaj stoletij poprej, ko je cerkev Giordana Bruna zaradi manjših »zablod« in »bogokletstev« posadila na grmado). Danes je Darwinov nauk še vedno na uradnem cerkvenem indeksu in z naših prižnic še vedno slišimo vulgarno zgražanje nad tem, da bi bil »po božji podobi ustvarjen« človek v kakršnem koli sorodstvu z opico. Obenem pa katoliški znanstveniki nič več glasno ne ugovarjajo razvojni teoriji, ampak jo skušajo prilagoditi cerkvenemu pojmovanju, da je konec koncev začetek vsega le bog. Danes bi težko našel še tako omejenega duhovnika, ki bi si upal javno zagovarjati svetopisemske »resnice« o stvarjenju sveta v šestih dneh pred točno pet ali koliko tisoč leti, ker je znanost dokazala dosti tega, kar je cerkev smatrala za »bogokletje«. In vendarle imamo danes opravka pri nas z zgražanjem cerkve nad »materialističnim« poukom v naših šolah, samo zato, ker otrok ne silimo verjeti pripovedi o stvarjenju sveta in človeka, ampak jim razlagamo to, kar je znanost že nedvoumno dognala. »Zavajanje mladine« jim je poučevanje naše družbene etike, ki sicer ne pozna hudčič in pekla, pač pa visoke etične dolžnosti, ki jih ima sleherni človek do sočloveka, do družbe, do staršev in družine, prav tako pa tudi do socialistične države, ki

je po vsebini popolnoma nekaj drugega, kakor so bili dotedanji državni organizmi. Cerkve danes v sovražstvu do »materializma« (kakor imenuje naše socialistično pojmovanje) prav nič ne moti dejstvo, da je socialistična družba tudi po krščanskem pojmovanju pravičnejša od kapitalistične ali katerekoli druge državne ureditve, kakor izjavljajo mnogi priznani teologi, ker je njena osnova enakost človeških pravic in skupno uživanje presežkov vrednosti ter uničenje izkoriščanja človeka po človeku. Ne, tako visoko se cerkveni knezi v svojem ocenjevanju socializma ne povzdignejo, pač pa ostajajo nizko pri tleh: iz čisto materialnih pobud so proti socializmu, zakaj v socializmu zanje ni materialnih in političnih privilegijev, socializem ne trpi duhovnega nasilja cerkve nad zasebnim in javnim življenjem, nasilja nad razumom in razvijajočo se človeško mislijo, ker v socializmu ni mesta za srednjeveško mračnijaštvo, za indekse in inkvizicijo nad napredno znanostjo. Tukaj so korenine iskrenega (to jim priznamo!) nezadovoljstva cerkve in zlasti njenih vrhov nad socializmom, ki ga pri nas ustvarjamo.

Razen naštetih občevaljavnih vzrokov pa jih je pri nas na Slovenskem še nekaj, ki so bolj specifični. Za seboj imamo dolga desetletja klerikalizma, ki je pred drugo svetovno vojno napravil preskok kvalitete v klerofašizmu.

Bela garda in domobranstvo sta bila najvišji vzpon cerkvenega boja za absolutno prevlado v političnem življenju slovenskega naroda. Da je bil to boj cerkve, sem zapisal s polnim premislekom, saj je bila inspirirana z najvišjih cerkvenih vrhov (vključno Vatikan) in večina slovenske duhovščine je aktivno sodelovala v tej borbi. Cerkev je v tej borbi imela smolo, ker je bila skupno

s svojimi zavezniki, fašističnimi okupatorji, premagana, toda ne po svoji krivdi. Nihče ne more očitati slovenskemu klerofašizmu pod vodstvom uradne cerkve, da ni napel vseh svojih sil ter izkoristil vseh, tudi najgrozovitejših in najpodejstih sredstev za zmago v spopadu z revolucionarnimi ljudskimi množicami pod vodstvom Osvobodilne fronte in Komunistične partije. Glede tega cerkev ne zadene krivda, pač pa je bilo poraza klerofašizma krivo ljudstvo, ki je hotelo nekaj popolnoma drugega kot prelati in okrvavljeni kaplani. Toda taka je bila pač »božja volja« in najbrž bi bilo najpametneje, če bi cerkev vsaj po zmagi revolucije upoštevala

(Nadaljevanje na 2. strani)

VI. kongres KPJ je sklican za 19. oktober

Dne 27. maja je bil v Beogradu V. plenum CK KPJ z naslednjim dnevnim redom: sklicanje VI. kongresa KPJ, poročilo o reorganizaciji najvišjih organov državne oblasti, razno.

Plenum je sklenil, da bo VI. kongres KPJ dne 19. oktobra 1952 v Zagrebu. Imel bo naslednji dnevni red: poročilo o delu in analiza dobe od V. do VI. kongresa (referent tov. Josip Broz Tito); spremembe in dopolnitve statuta KPJ; poročilo revizijske komisije; volitve CK KPJ in drugih organov.

Plenum je izvolil komisijo za pripravo sprememb in dopolnitev KPJ, ki jo sestavljajo: Krsto Popivoda, Moma Marković, Osman Karabegović, Lidija Šentjura, Otmar Kreačić, Dušan Petrović - Šane in Svetozar Vukmanović - Tempo. Izvoljena je tudi komisija za pripravo kongresa, v kateri so naslednji tovariši: Veljko Zeković, Djuro Salaj, Čana Babović, Veljka Stojnić, Djuro Kladarin, Ljupčo Arsov, Miloš Minić, Viktor Avbelj, Vladimir Dedijer.

Po poročilu o reorganizaciji najvišjih organov oblasti se je plenum v glavnem strinjal s predloženimi načrti, hkrati pa opozoril na napake in pomanjkljivosti posameznih določb.

Na tržaških volitvah so se uveljavile protifaneksonistične sile

Minulo nedeljo so bile v Trstu že prejši dvakrat odložene volitve za nove občinske svete v mestu Trstu in petih okoliških občinah. Te volitve bi morale biti že julija lanskega leta in to po proporcionalnem sistemu, kakor ga izrecno določa za volitve na Tržaškem ozemlju, ki je narodnostno mešano, mirovna pogodba z Italijo. General Winterton je takrat odklonil zahtevo irendentističnih strank, da bi za volitve v Trstu veljal De Gasperijev zakon o občinskih volitvah, po katerem dobi stranka, oziroma povezana (apparentirana) skupina strank, ki je zbrala le relativno večino glasov, dve tretjini sedežev v občinskem svetu. Ker je propadel tudi dvojni De Gasperijev poziv, naj irendentistične stranke nastopijo z enotno listo »San Giusto«, so se v Rimu zelo ustrašili poraza in izkoristili nekaj naročenih fašističnih demonstracij kot izgovor, da je treba volitve preložiti na »mirnejši« čas. Washington in London sta ugodila tej zahtevi. Prav takrat se je namreč De Gasperi pripravil na svoje potovanje v Ameriko in je Winterton odložil volitve najprej do konca leta, potem pa še enkrat za nedoločen čas.

Kakšno predvolilno »ozračje« so si želeli v Rimu, so jasno pokazali kasnejši dogodki okoli Trsta. Po iz Rima inspiriranih fašističnih razgrajanjih v Trstu ob obletnici famozne tripartitne izjave je De Gasperiju uspelo izsiliti razširitev svojega sleparskega zakona tudi na cono A. Prvi cilj, ki naj bi zagotovil »italijanstvo« Trsta, je bil s tem dosežen. Za nameček je še Winterton določil volitve na isti dan kot v Italiji, kakor da bi bilo samostojno in neodvisno Tržaško ozemlje nekakšna zakonata italijanska provinca nekje na Sardiniji. Krona teh koncesij pa je bila londonska konferenca, ki je dala Rimu polno nadzorstvo nad civilno upravo in je po njenih sklepih nekakšno vr-

hovno nadzorstvo zaveznikov samo še bolj simboličnega pomena. Sicer pa je to le zadnje od vsega, kar je irendenta po letu 1945 v Trstu že dobila. Njen monopol je civilna uprava, v njenih rokah so vsi ključni položaji v gospodarstvu. Preko teh položajev so lahko irendentisti izvajali najraznovrstnejši pritisk na svoje politične nasprotnike. Veliko uslugo jim je napravila ZVU še z uredbami 345 in 219, po katerih lahko dobi pravico do stalnega prebivališča (residence) vsak, kdor prebiva eno leto na Tržaškem ozemlju. V kolikor je ta oseba italijanski državljani, tudi avtomatično ima volilno pravico. Po tej logiki, ki gre do absurdnosti, bi lahko imeli na primer volilno pravico tudi člani dotedanji italijanske diplomatske misije v Trstu, če so eno leto tu prebivali. S temi uredbami, ki so v ostrem nasprotju z mirovno pogodbo, je dobilo volilno pravico deset in desetisočev Italijanov na škodo pravih Tržačanov. Sicer, kako naj si drugače razlagamo velikanski odstotek volivcev v Trstu, ki je večji kot kjerkoli v svetu in znaša 75% vsega prebivalstva. V drugih evropskih državah se giblje to število med 50 in 60%. Ali ni že to dovolj prepričljiv dokaz goljufije, ki so jo sicer skušali na zunaj olepšati s tem, češ da je tajnost volitev zagotovljena in tako pri nepoučenemu in površnemu opazovalcu ustvariti nekakšen demokratičen zunanji videz volitev.

Čeprav naj bi imele te volitve zgolj administrativni pomen je celotna predvolilna kampanja potekala v izrazito političnem ozračju: za ali proti priključitvi k Italiji. Na predvolilnih zborovanjih irendentističnih strank so se šopirili rimski senatorji in ministri, ki naj bi že samo s svojo prisotnostjo opomnili volivce, pazite, Italija ni daleč. V svojih hujskaških govorih — vzemimo za primer demokrata Baresija in republikanca Paillardija — so podžigali sovinstično nestrpnost in odkrito izjavili, da je londonska konferenca le »primo passo«, le prvi korak k uresničitvi daljnosežnejših načrtov in pri tem grozili z »mlado, toda slavno vojsko«, ki je baje danes močnejša kot leta 1939, kot je to zatrdel na zaključnem zborovanju apparentiranih strank, republikanec in rimski vojni minister Paillard. Toda to je le eden od številnih načinov rafiniranega pritiska na volivce in direktnega vmešavanja Rima v predvolilno kampanjo. Odbor za notranje zadeve rimskega parlamenta je sprejel osnutek zakona, po katerem bodo odpustili slehernega uslužbenca, razumljivo, v kolikor se Italija vrne v Trst, ki si je drznil kar koli zagrešiti proti priključitvi Trsta k Italiji. ZVU je mirno gledala to šovinistično histerijo in ni preprečila niti razgrajanj fašistov, ki so večer za večerom za časa predvolilne kampanje gospodarili po tržaških trgih, na katerih so odkrito pozivali na nov imperialistični pohod proti Jugoslaviji, na reprizo D'Annunzijeve reške pustolovščine, češ da bi oni, kot so izjavljali njihovi govorniki, »znali« rešiti Tržaško vprašanje v nekaj urah. Na dan samih volitev — pa tudi že nekaj dni poprej — so posebni »trikoloristični« vla-

ki pripeljali italijanske volivce iz Rima, Benetk in drugih krajev Italije. Predsedniki volilnih komisij, ki so bili v pretežni večini irendentisti, so dovoljevali voliti s kakršnimkoli italijanskim dokumentom ali samo potrdilom, medtem ko so volivcem z drugimi dokumenti preprečevali glasovanje, razveljavljali so protifaneksonistične glasove zaradi najmanjših formalnostih itd. itd.

Kljub vsemu temu pa so volilni rezultati za irendentiste revni. Razen fašistov so dobile vse irendentistične stranke manj glasov kot leta 1949. Samo demokratijski so izgubili 6% volivcev. Nazadovale so tudi druge irendentistične stranke, ki so se apparentirale s klerikalci, razen liberalcev, ki so dobili nekaj glasov več kot na volitvah leta 1949. Tudi Vidali, ki je v predvolilni kampanji govoril o nekakšnih 40.000 glasovih, je nazadovoval in je dobil tokrat 4% ali okoli 5000 glasov manj. Tako je tržaška okolica Vidaliju odločno obrnila hrbet. Isto usodo je doživel v tržaških predmestjih. Vse to kaže, da se je v njegovih vrstah že pričel proces razkroja, ker so njegovi pristaši spregledali njegovo dvoilčno politiko in njegovo očitno nesovražno stališče do fašistov. Sele proti koncu predvolilne kampanje je zaradi bojazni, da ne bi izgubil več glasov, začel bolj poudarjati protifašistična gesla in je celo organiziral nekakšno protifašistično zborovanje, da bi zamazal oči svojim pristašem. Sicer to sodelovanje ni ničesar novega, saj so kominformisti v Italiji v mnogih občinah nastopili skupno s fašisti. Kljub dvoumni kominformistični politiki pa je bilo povedano za lase privlečena irendentistična statistika, ki šteje kominformistične glasove kot glasove za Italijo. Velikanska večina, ki je oddaja svoj glas za kominformiste, je namreč to storila v dobri veri, da so njihova protifaneksonistična gesla, ki so jih zlasti bučno poudarjali proti koncu predvolilne kampanje, iskrena in poštena.

Na tretjem mestu po številu glasov je Fronta za neodvisnost, ki je na teh volitvah svoje glasove podvojila in je v primerjavi z letom 1949 pridobila 11.000 glasov. Ta prepričljiva afirmacija independentistov je tem pomembnejša, če upoštevamo diskriminacijske pogoje, v katerih se je moralo boriti o gibanje. Gotovo je od vseh večjih strank razpolagala z najmanjšimi sredstvi in predvolilno kampanjo, imela najmanj predvolilnih plakato in zborovanj. Vsi so jo že pokopavali. De Gasperi je bil prepričan, da jo je z londonsko konferenco spravil na smrtno posteljo, Vidali pa je megalomansko kričal, da po volitvah ne bo niti sluha niti duha niti o »titizmu«, niti o »titopendentizmu«, kakor se je izražal. Oba sta se krepko uredala. De Gasperijeva stranka je izgubila 6%, Vidali pa 4% svojih glasov. Independentisti pa so svoje položaje 100% okrepili. Utrdila se je Slovansko-italijanska ljudska fronta, ki je dobila 1000 glasov več kot leta 1949. Tudi Slovenska narodna lista je napredovala za 500 glasov. Tako so propadli naklepi irendente, da bodo s sleparskim volilnim zakonom izrinili slovenske predstavnike

IZ VSEBINE:

Milko Goršič: Za smotrnost v tehnični vzgoji

Tine Remškar: Slovenska mladina odgovarja na Titovo poslanico

Vid: Nekaj napotkov za uveljavljanje nove smeri v združništvu

-an: Zadrudni dom — ponos Bizeljskega

V. N.: Partijska organizacija v tovarni »Elma« v Crnučah obravnava tarifni pravilnik

Nusred Seferović: Nekaj vprašanj množičnega kulturnega in prosvetnega dela

Dr. S. Mikuz: Razstava del sodobne francoske umetnosti

Darinka Muser: Doživetja na gorenskem festivalu

I. S.: Novo odkritje antičnih umetnin pri Celju

Egon Tomc: Tedenski zunanje-politični pregled

A. L.: O sedanjih čiščenjih v Sovjetski zvezi

Mile Milatović: Slučaj Andrije Hebranga

Vesela mladost

Za smotrnost v tehnični vzgoji

Ze dalj časa se vodi diskusija o tehnični vzgoji naših delovnih ljudi in o organizacijskih problemih Ljudske tehnike, ki naj bi razvijala to vzgojo. Borba je nedavno otvorila o tem diskutirajo tudi v javnosti. Ker gre za važno preorientacijo v delu te organizacije, želimo iznesti nekaj misli, ki naj pripomorejo k razjasnitvi nekaterih problemov, kakor jih opažam v Sloveniji.

Mislím, da ni potrebno naglašati pomena prostovoljnega in amaterskega dela za dvig tehnične ravni množice v državi, ki si je postavila za cilj industrializacijo in elektrifikacijo. Vse kulturne države posvečajo temu veliko pozornost, saj na ta način zajamejo množice v tehnično izobraževalno delo. Društva, ki razvijajo tehnično znanje, omogočajo napredek tudi vsem tistim, ki iz najrazličnejših razlogov ne morejo biti deležni dovoljnega izpopolnjevanja s pomočjo šol, kurzov, vajeniške dobe in podobno. Dvig tehnične ravni množice pa je pogoj za uspešno mobilizacijo kvalificiranih kadrov za gospodarstvo, za nagel napredek mehanizacije in povečanje storilnosti delovnih ljudi. Danes si moderne armade sploh ne moremo zamisliti brez tehnične razvitih vojakov in številnih tehničnih kadrov.

Vkljub pomembnim uspehom Ljudske tehnike, ki se pri nas ukvarja s tem delom, pa je potrebno opozoriti na nekatera nerazrešena vprašanja, ki so osnovnega pomena za delo te organizacije. Mislím predvsem na to, kako doseči, da bi organizacija zajela s svojim delom čim širše plasti ljudi, tudi nečlane organizacije in uspešno rešila nalogo dviganja občne tehnične ravni, obenem pa omogočila specializacijo v posameznih vejah. To zahteva, da v organizacijski strukturi vskladimo enotnost organizacije LT z amaterskimi organizacijami posameznih panog.

Naloga, ki stoji pred organizacijo, je torej dvojna. Najvažnejše v naših pogojih je dvigniti tehnično znanje najširših plasti prebivalstva, približati tehnično znanje in izsledke znanosti našim delovnim ljudem, tako da bi mogli uporabljati tehnične pridobitve. — Danes si ne moremo zamisliti kulturnega človeka, ki ne bi poznal najvažnejših tehničnih in znanstvenih izsledkov. Vsaka proizvodnja in vsakdanje življenje zahtevata znanje iz mnogih panog in zato moramo stremeti za tem, da pridejo naši delovni ljudje do vsestranske tehnične izobrazbe in do tega, da nasledujejo napredek in raznih panogah tehnike in znanosti. Pomen te množične vzgoje je pomemben tudi za nas Slovence, ker tudi mi spadamo med tehnično zaostale narode in stojimo pred nalogo, da je treba dati naši proizvodnji v kratkem času relativno mnogo zelo kvalificiranih delavcev raznih specialnosti.

Razen tega pa obstoji potreba in težnja po specializaciji v eni sami panogi, kar moramo prav tako omogočiti v okviru LT s pomočjo specializiranih amaterskih organizacij. Jasno je, da je splošna tehnična kultura osnova, ki bo omogočila uspešno delo v neki specialni veji tam, kjer za to obstoji možnost. Razčlenjenost tehnike naravnost zahteva določeno specializacijo v neki veji zaradi obširnosti območja, ki ga ne more zajeti niti profesionalni tehnik, kaj šele delovni človek v proizvodnji. Razen tega obstoji pri nekaterih posebnih ljubezen za neko vejo tehnične ali tehnično-športne dejavnosti, ki je ne smemo pustiti neziskovane.

Takim ciljem naj bi ustrezala tudi organizacijska struktura, ki bi postavila težišče vzgojnega dela na večino naših delovnih ljudi, ki potrebujejo in si žele široke tehnične izobrazbe in znanja iz raznih področij. Samo taka organizacija, ki se ni specializirala na eno samo panogo, lahko opravlja tehnično vzgojo množice v tem smislu, na primer s pomočjo predavanj iz onih panog, ki jih ljudje najbolj potrebujejo v danih okoliščinah. Tem potrebam najbolj ustreza Društvo Ljudske tehnike, ki bo najvažnejši nosilec tehnične izobrazbe množice, ki pa lahko ustanovi med svojimi člani tudi amaterske krožke za posamezne dejavnosti.

Razvijanje LT v organizacije posameznih zvez je bil doslej eden najvažnejših razlogov njenih nezadostnih uspehov v vzgoji množice in nezadostne množičnosti organizacije. Organiziranje vse novih samostojnih zvez, še bolj pa usmerjenost posameznih zvez v odborih in društvih zvez, ki jo moramo vzeti pri nas v Sloveniji kot dejstvo, vodi vstran od dela za dvig obkulturne ravni množice, otežuje vključevanje množice in ustvarja številne tehnične organizacije na območju republike, kar zaradi razdrobljenosti sil zmanjšuje učinkovito delo. Kako daleč nas je privedlo klubštvo te vrste se vidi po tem, da so kratkovidni poborniki samostojnosti zvez odklanjali vsako drugo tehnično dejavnost, ki ne spada direktno v njihovo zvezo. V raznih oblikah se tudi pri nas pojavlja že čisto osmešen pojav, da so hoteli tovariši iz posameznih zvez n. pr. naučiti kmete fotografiranja, ko pa so prilike zahtevale, da jih je nujno treba naučiti, kako se uporabljajo navadni plugi, ali pa se-

znani s poljedelsko mehanizacijo. Ni osamljen primer, da posamezni taki klubsko usmerjeni posamezniki in organizacije niso nudili tehnične pomoči, ali pa odklonili prodajo tehničnega materiala krožkom, ki ne plačujejo članarine njihovi zvezi itd.

Prilike zahtevajo od nas, da razvijemo tiste organizacijske oblike, ki so sposobne zajeti s svojim delom čim širše plasti ljudi in ki dajejo možnost široke tehnične izobrazbe. Specializaciji pa moramo dati tisto mesto v organizacijski strukturi, ki ji pripada, obenem pa je treba razvijati v organizacijah posameznih zvez tudi druge panoge, ki so v zvezi z osnovno dejavnostjo.

V splošnem bomo v podeželskih občinah in vaseh imeli torej množično Društvo Ljudske tehnike, ne pa sekt fotografov, radioamaterjev itd., ker bi to samo drobilo naše moči in onemogočilo širokopoteznejše delo na področju občine. Če pa so dane možnosti, se lahko iz krožkov razvijajo tudi samostojna društva posameznih zvez.

V mestih bodo potrebe zahtevale poleg Društva Ljudske tehnike tudi društva posebnih amaterskih dejavnosti, osnovanih v glavnem na teritorialnem principu, v izjemnih primerih pa po podjetjih. To bo omogočilo specializacijo tistim, ki to želijo. Pa tudi v tem primeru ne smemo izgubiti izpred oči naloge dviganja splošne tehnične ravni množice, kar je treba omogočiti s koordinacijo vseh društev Ljudske tehnike v mestnem odboru. Tudi društva, ki pripadajo raznim amaterskim zvezam, naj ne zapirajo vrat delu v množicah, ki niso člani LT predvsem v svoji panogi dejavnosti. Odločno se moramo boriti v društvi zvez proti težnjam, da organizirajo zaprte in ozke klube, tudi tu se je potrebno usmeriti k množicam in množičnosti društev. Praksa je pokazala, da se za klubštvom največkrat skrivajo reakcionarni in sebični posamezniki, ki nečejo delati z množicami in ne marajo kontrole javnosti, žele pa vedrati pod streho organizacije in se okoriščati s tehničnim materialom in prednostmi, ki so namenjene društvom za njihovo vzgojno nalogo.

V Sloveniji imajo nekatere panoge amaterske dejavnosti bolj ali manj bogato tradicijo. K tem naj prištetem radioamaterje, letalce, avto-moto društva, foto in kino amaterje in pomorsko broderska društva. Karakter in specifičnost njihove dejavnosti zahtevata posebno strokovno usmerjanje in določeno organizacijsko povezovanje. Način povezanosti s celotno Ljudsko tehniko bi se moral urediti z ozirom na potrebe in prilike vsake zveze. Vendar to ne bi smelo oteževati osnovne naloge Ljudske tehnike, ki je v tehnični vzgoji množice in hromiti njene akcijske sposobnosti v tej smeri. Elektro-strojna dejavnost pa po mojem mnenju itak sestavlja glavno dejavnost v vseh Društvih Ljudske tehnike. Podobno je s kmetijsko tehnično zvezo, ki predstavlja na vasi poleg elektro-strojne dejavnosti glavno vsebino dela Društva Ljudske tehnike. Potrebno pa bi bilo organizirati v okviru republike organe, ki bi razvijali delo Društev Ljudske tehnike v raznih strokovnih smereh.

Samostojna Društva Ljudske tehnike in društva zvez v občinah in mestih zahtevajo krepek okrajni odbor LT, ki naj usmerja delo svojih društev z ozirom na lokalne potrebe in s stalščica splošne koristi. Kjer je to bolj ali manj uspelo smo dosegli lepe uspehe, n. pr. v Mariboru, Celju itd. Nesmiselno je,

da republiški odbori zveze posegajo po »svoji« liniji mimo okrajnega odbora do »svojih« organizacij in tako izolirajo naravnega voditelja krajevnih društev, njihov okrajni odbor. Samo taka struktura organizacije ustreza novi strukturi ljudske oblasti in gospodarstva.

Kljub naporom okrajni odbori še niso povsod postali pravi voditelji svojih organizacij. Se vedno sede v njih posamezniki, ki se štejejo za »predstavnike« te ali one politične ali množične organizacije in ne čutijo odgovornosti pred članstvom, ki jih je izvolilo. — Takim predstavnikom bi moralo biti jasno, da je aktivno delo za dvig tehnične kulture važno delo, vredno potrebnega napora. Če ne bomo utrdili okrajnih odborov, ki naj pomagajo društvom v njihovem delu s predavatelji, strokovnimi in organizacijskimi nasveti in ki bodo bdeli nad smerjo njihovega dela, potem bomo prepuščili važno kulturno dejavnost raznim reakcionarnim in bivšim ljudem za njihove mahinacije. Mislím, da bi morali tudi okrajni komiteji več prispevati, da se reši vprašanje okrajnih vodstev in odborov v društvih. Goršič Milko

V Vidnu pri Krškem grade stanovanjske zgradbe za delavce nove tovarne rolo papirja

Skrb za družino, za skupnost

V tem tednu se bodo naše misli nekoliko bolj pozorno, kot to sicer, ustavljale pri družini in njenem pomenu za našo skupnost. Z jutrišnjem dnevom namreč stopamo v Teden matere in otroka, za katerega smo se letos odločili, da ga posvetimo ne samo materi in otroku — kot je bilo doslej — marveč družini kot celoti, ker si je edino v njej mogoče zamisliti srečno materinstvo in veselo otroštvo.

Naša družina že zdavnaj ne predstavlja več tako široke življenjske skupnosti, kot jo je nekdanj. Največkrat združuje poleg zakoncev samo še nedorasle otroke, za katere zakonca skrbita. Delavnost odraslih družinskih članov se večinoma razvija že izven družinske skupnosti in tako družina ni več tudi gospodarska enota družbe. Toda še vedno je ostala njena družbenovzgojna vloga, ki je prav šele z moralno-politično osvoboditvijo obeh zakoncev, z zavarovanjem njenih pravic in dolžnosti s strani države in z gmotno pomočjo za otroke postala zares ostvarljiva zahteva. Ni torej prazna fraza in ne geslo od danes na jutri, če zapišemo, da je šele z novo družbeno ureditvijo pri nas mogoče govoriti o družbeni odgovornosti staršev za vzgojo otroka. Ta odgovornost bo pri nas tembolj rasla, kolikor bolj bodo odpadali številni ekonomski in duhovni pogoji za nastajanje slabih družin in kolikor številnejše bodo v naši družbi nad stari zakonskimi zvezami, podobnimi kupčijam, začele prevladovati skupnosti novih ljudi.

V pripravah na letošnji Teden smo že govorili o številnih tehničnih razlogih, ki nam jasno kažejo, da naša današnja družina še ne more v polni meri izpolnjevati vseh, in tudi ne vzgojiteljskih dolžnosti, kot si to zahteva naša nova družba. Razlogi za to nježno delno manjšo vzgojiteljsko sposobnost so objektivne in subjektivne narave; preteklo bo še precej časa, da se bo to spremenilo. Vendar bo prav, če ravno ob tej priložnosti, ob letošnjem praznovanju Teda matere in otroka, ponovno opozorimo starše, da imajo po naravi pravico in dolžnost biti prvi mo-

ralno-politični vzgojitelji svojih otrok. Naši starši sicer vedo, da so vzgojitelji svojih otrok, toda zelo malokdaj si zastavijo vprašanje, kdo vzgaja razen njih otroke in za kakšne cilje jih vzgaja. Splošni smotri naše vzgoje, ki so nujno drugačni od smotrov stare buržoazne družbe, so jim le prečesto še tuji in nepoznani. Tako vzgajajo pač po svoje, pri tem pa si v najboljšem primeru mislijo, da bo za moralno-politično vzgojo otroka v novem duhu primeren čas, ko bo vstopil v šolo, ko bo postal pionir. Njihovi vzgojni cilji se le prevečkrat križajo s cilji naše družbe in tako seveda tudi šole in organizacije, delovne skupnosti, katere član bo postal njihov otrok. Iz tega nastajajo neprijetna nasprotja, katerih žrtve je v prvi vrsti otrok sam, v veliki meri pa tudi starši. Zakaj za svoje delo ne prejmejo nagrade, kot jo jim obljublja človekoljubni Makarenko: »Pravilna vzgoja — srečna starost, marveč se jim uresničuje šele tisti drugi del te znane prispevobe: »Slaba vzgoja — naše bodoče gorje, naše solze, naša krivda do drugih ljudi.«

Starši radi gledamo v svojem otroku zameno za sebe in si ga prizadevamo vzgojiti po svojih vzorih. To seveda ni napak, vendar je mnogo premalo. V otroku moramo na vsak način videti tudi pripadnika naroda, za katerega bo delal in živel, ko doraste. Tudi ta pot rasti se začneja že v otrokovi rani mladosti. V družini to ne bo mogoče, če se bo njeno družinsko življenje razvijalo po starih koleksicah, v katerih se oče kaj velja in je mati samo zato tu, da gospodinji in posreduje v družinskih sporih, v katerih je družinski interes najvišji, vse druge skupnosti pa so mu sovražne in se je zato treba prizadevati, da čim več iztisne iz njih ipd. Kot je beseda v vzgaji sploh drugorazrednega pomena, tako je tudi tu. Starši morajo družinsko življenje urediti tako, da iz njega izžareva nov odnos do skupnosti. Či se besede ložijo od dejanj to lahko vodi samo v licemerstvo in dvoilčnost. Kolikokrat prav danes nalete naši uč-

telji in profesorji na take poteze v značaju otrok in kako trd je boj z njimi. Dogaja se, da je tudi neuspešen. Kdo bi odpustil staršem, ki v takih primerih pokopljejo srečo otrok.

Sodobni pedagogi so čedalje bolj mnenja, da ima otrok v prvi vrsti pravico, da se počuti v svojem okolju povsem varnega. Raste tudi izkušnja, da je ta, za uspešno življenje tako potreben občutek varnosti otroku laže vepiti v domači hiši in v krogu družine, kot pa v kakršni koli še tako sodobno urejeni ustanovi. Tu ima odločilni pomen slepa ljubezen, ki izvira iz krvnih vezi staršev in otrok, ki je v še tako moderni vzgojni ustanovi na noben način ni mogoče nadomestiti. Pravzaprav točneje: tu je mogoče najti zanj samo neke nadomestke, ni pa ustvarljiva v vseh tistih veličini, kot jo srečujemo v vsakodnevnem življenju med otroci in starši. Iz tega spoznanja sledi, da je družba zelo zainteresirana na zdravem in srečnem družinskem življenju. Za zdravo družinsko življenje pa je mogoče smatrati samo zakon, ki je bil sklenjen na medsebojnem razumevanju in medsebojni ljubezni. Pri nas so ustvarjeni že številni pogoji za snovanje takšnih zakonskih skupnosti. Mladi ljudje, ki tega ne razumejo tako in si morda različne uredbe o varovanju nezakonskega materinstva in rojstva razlagajo kako po svoje ali celo tako, da se socialistična družba ne menja za življenje otrok v družini, se seveda zelo motijo. Tudi posebno varstvo nezakonskega rojstva kaže, kako naša skupnost visoko ceni vrednost in moč harmonične družine in da zato šteje za potrebno, da otroka, ki tega ni bil deležen, posebej varuje. Jasno pa je, da takšna posebna zaščita otroku ne morejo dati tega, za kar je bil prikrajšan — ljubezen očeta in matere. Na to bi morali zelo resno misliti mladi ljudje, kadar lahkomišelnost sklepajo bodisi poznanstva bodisi tudi zakonske zveze. Ne smeli bi misliti le nase, marveč na otroke, ki jih zaradi takih nepremišljenih razmerij obsojijo na življenje v nezdravi družinski skupnosti ali jih celo prikrajšajo za roditeljsko ljubezen. S tem pa tudi za tisto najpoglavitejšo, kar so starši svojim otrokom najbolj dolžni.

Lahkomišelnost pojmovanje zakonske zveze je v svojem bistvu buržoazno pojmovanje, ker je zakonska zveza na poskušajo in brez zavesti notranje odgovornosti in trajneje vrednosti v svojem jedru trgovska pogodba. V socialistični skupnosti sta seveda zakon in družina vse nekaj drugega. Predvsem sta z zakonom urejeno sožitje, ki naj bi kot trajna skupnost nudilo otrokom najvarnejše zavetje in tisto toplino, ki daje otroku življenjsko silo in občutek varnosti. Za našo skupnost je vsaka ravnodušnost in površnost, ki jo pri tem kažejo predvsem mladi ljudje, škodljiva. Misel, da morejo otroci uspešno rasti in se razvijati v zdrave osebnosti izven zdrave družine, je naši skupnosti tuja, ker je tuja sodobnim dognanjem vzgojeslovja. Zato je toliko bolj smešno, če se nekateri ponašajo s preširokim odnosom do teh vprašanj in z njimi celo dokazujejo svojo napredno usmerjenost. V resnici kažejo, da so še daleč od pravega novega človeka in še zelo obremenjeni z dediščino iz preteklosti.

V zdravi družini, kjer se osebne koristi razumno podrejujejo splošnim, se otrok tudi dobro pripravlja za koristnega člana skupnosti. Če je namreč deležen pravega družinskega sožitja, tedaj brez vsiljivega prepričevanja spoznava, da ni nihče v družini brezskrben in vesel, kadar jo je zadelo nevarstvo. Zaradi enega včasih žalujejo ali se veselo vsi družinski člani. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in počitek, veselje in žalost, izoblike in pomanjkanje zadevajo vse skupaj, kar družino povezuje v življenjsko skupnost. V ugodnem družinskem vzdušju otrok že od prvih dni življenja spoznava vrednost človeške osebnosti. Temelji za to, da bo znal spoštovati in ceniti skupne koristi, so položeni. Ljubezen do matere in očeta, do bratov in sester pa nam vzbujajo upravičeno upanje, da bo podoben odnos uveljavljal tudi do drugih ljudi. Delo in

Nekaj napotkov za uveljavljanje nove smeri v našem zadružništvu

Na dveh primerih kmečkih delovnih zadrug na Dolenjskem bi rad orisal različne naloge, ki stojijo danes pred nami, ko začnemo odpravljati nekatere naše dosedanje napake in ubirati nova pota v naši zadružni praksi.

Prvi primer naj bo kmečka delovna zadruga v Toplicah in Poljanah, ki nosi ime »Baza 20«.

Ko sem se zadnja leta kot politični in zadružni delavec večkrat udeleževal raznih političnih in gospodarskih konferenc v Novem mestu, sem kmalu postal pozoren na originalne in trezne predloge tovarišev iz Dolenjskih Toplic glede socialističnega napredka naše vasi. Zanimalo me je, kako tam v praksi izvajajo svoje zanimive zamisli o napredku kmetijstva in z zadovoljstvom sem ugotovil, da imajo v Dolenjskih Toplicah pri svojem zadružnem delu res nekaj uspehov.

Leta 1949 se je v Toplicah odločilo 7 kmečkih gospodarjev za ustanovitev zadružne ekonomije pri splošni kmetijski zadrugi. Skupna površina te zadružne ekonomije je znašala okoli 110 hektarov (od tega 65 ha gozda, ostalo obdelovalna zemlja). — Kot napredni kmetje so kljub začetnim težavam kaj kmalu organizirali zadružno gospodarstvo tako, da je pokazalo nekatere očitne prednosti gospodarjenja na večjih površinah. Spretno so znali izkoristiti tudi prednosti, ki jih daje turistični kraj okoliški kmetijski proizvodnji. Tako je na primer zadružna ekonomija organizirala stalen prevoz potnikov iz postaje v Straži do kopalnice s svojo konjsko vprego, kar ji daje lepe in stalne dohodke. Na ta način so gospodarska leta zaključevali s pozitivnimi rezultati in delo zadružnikov, kakor tudi v sezonskih višjih najeto delovno silo so nagrajevali popolnoma v redu. Uspehi gospodarjenja na njihovi zadružni ekonomiji so bili tolikšni, da so mogli že v teh letih izplačati vsem zadružnikom denar za vloženo živino, seme, zalogo krme itd., pa tudi redno zakupnino za zemljo. Na spreten način so znali reševati tudi vprašanje, če je kdo od članov zadružne ekonomije nujno potreboval denar, ko se mu je na primer poročila hčerka. Ta primer so rešili tako, da so tistemu zadružniku z enim samim zneskom izplačali konja in konjsko opremo po tržni ceni in mu na ta način omogočili, da je kupil hčerki opremo. Če čisto resno so razmišljali o tem, kako bi zadruga zagotovila nekako doto vsaki zadružnici, če bi se poročila. Ostarelim in obolelim članom zadružne ekonomije so zagotovili zdravstveno in socialno zaščito; iz socialnega fonda so jim izplačevali zdravnikar in zdravila ter priznavali zamujen čas boleznim. Sedaj sklepajo z domačim zdravnikom pavšalno pogodbo glede zdravljenja zadružnih članov.

Zadružna ekonomija se je razvijala v okviru splošne kmetijske zadruge precej samostojno. Imeli so samostojni upravni odbor zadružne ekonomije. Od začetka so imeli tudi svoje čisto ločeno knjigovodstvo in celo lasten tekoči račun pri banki. Kljub tej sorazmerno zelo veliki samostojnosti pa niso zgubili stika z vasio. V prvem letu po ustanovitvi zadružne ekonomije so jih privatni kmetje poskušali izločiti iz svoje sredine, tedaj pa jim je prišla na pomoč Partija in Fronta. Ze po enem letu so bili zaradi svojih gospodarskih uspehov in pravičnega odnosa do sovaščanov v tesnejšem stiku z vasio. Zadružna ekonomija je kmetom-članom splošne kmetijske zadruge dajala na razpolago dobro seme, zlasti krompir, zadružne plemenjake in kmetijske stroje, predvsem skupna zadružna akcija splošne kmetijske zadruge — ureditve novega zadružnega doma, kjer je poleg ostalega tudi kino, ki ima štirikrat tedensko predstave. Razgibana zadružna dejavnost splošne kmetijske zadruge z njenimi odseki: gozdarsko-lesnem-živinorejskem, sadjarskem, kino-odseku itd., ki se je razvijala v vsej širini in ne glede na sektorje lastništva je tudi mnogo prispevala k zbliznavanju med kmeti, za dvig kmetijske proizvodnje in za poglobljanje zadružne misli na vasi. Kasneje so v sezoni privatni kmetje že kaj radi prisrkočili na pomoč zadružni ekonomiji, ki je plačevala najeto delovno silo enako kot članom zadružne ekonomije. Tako se je od leta do leta večal interes članstva zadružne ekonomije in tudi ostalih kmetov-članov splošne kmetijske zadruge za zadružno gospodarstvo. Gotovo je značilno to, da v tej zadrugi ni vsa leta niti eden poskušal izstopiti iz zadruge.

Letos se je združila z zadružno ekonomijo v Dolenjskih Toplicah sosednja kmečka delovna zadruga »Baza 20« v Poljanah. Ta KDZ v letih svojega obstoja ni pokazala zadovoljivih uspehov, čeprav ima zelo lepe pogoje za svoj razvoj. Površno obdelane njive, zanemarjeni sadovnjaki, slaba zadružna živina, vse to je dokazovalo, da v zadrugi ni bilo pravega gospodarstva. Temu primeren je bil tudi zaslužek. Zaradi nizkega in nerednega zaslužka so poljanski zadružnikiraje delali v gozdu, kot na svojem zadružnem gospodarstvu. Delno so jih zavajala tudi razna darila, ki jih je prejemala zadruga »Baza 20« od številnih tovarišev in znancev iz najrazličnejših ustanov, ki so spoznali te kraje in ljudi v času narodnoosvobodilne borbe. Mnogo travnikov in pašnikov ter vinogradov so oddali v zakup okoliškim kmetom za visoke zakupnine, v nekaterih primerih celo sorazmerno dosti višje, kot so delali privatniki v prejšnjem družbenem redu. Zaradi takega stanja so delovalni zadružniki na čelu s partijsko organizacijo začeli razmišljati, kako bi iz-

boljšali zadružno gospodarstvo. Letos v marcu so se sami odločili za združitev z zadružno ekonomijo splošne kmetijske zadruge v Toplicah.

Združitev obeh zadrug je že v prvih mesecih pokazala zelo lepe rezultate. Z uvedbo gospodarskega računa se je začel zdrav način gospodarjenja v zadrugi in novo življenje. Predviden zaslužek zadružnika na delovni dan znaša 300 din in se obračunava vsak mesec in izplačuje do višine 60%. V zadružni živinoreji, ki je in ostane osnovna gospodarska panoga poleg gozdarstva, si je postavila zadruga zelo smele načrte: število goveje živine mislijo zvišati od 27 na 63 glav, gradnjo svinjakov dokončujejo; gradnja velikega hleva za 50 glav govedu je že v polnem razmahu; postavili bodo tudi dva velika kozolca. Letos nameravajo očistiti 80 ha pašnikov, od tega je 20 ha že očiščenih.

Pomanjkanje delovne sile v zadrugi ni več problem, odkar redno izplačujejo zadružnikom njihov zaslužek. Kredita za investicije ne potrebujejo, ker bodo dobili potreben denar od izkupička lesa, ki ga dobijo pri trebljenju pašnikov. Pred kratkim so kupili nov traktor itd., itd. Naravnost razveseliti se mora človek, ko vidi polet teh zadružnikov pri delu za ostvaritev velikih, a vendar realno postavljenih gospodarskih načrtov. Zadružniki delajo z veseljem, ko vidijo, da se je začelo pravilno gospodariti in da je zadruga na zdravni poti. Pa tudi zadružniki, s katerimi ima zadruga najrazličnejše gospodarske pogodbe, gledajo z zaupanjem v razvoj zadruge, ki si je postavila širokopotezen in res socialističen gospodarski načrt.

Razvoj topliške zadruge nam daje posrečen primer organskega in sistematičnega razvoja v bistvu zdrave kmečke zadruge. Ta primer dokazuje, kako so znali ponekod naši delovni kmetje po svojem zdravem instinktu pravilno in praktično uporabiti napotila tovariša Kardelja o razvoju našega kmečkega zadružništva iz leta 1947. Naši zdravi delovni ljudje so znali te napotke razumno, nešablonsko in nedogmatično prenesti v svoje lastne razmere in med svoje lastne ljudi ter tako pospešiti zdrav rast naše kmečke zadruge. Vseč so mi topliški zadružniki zato, ker so vsa ta leta tudi sami korajžno iskali najprimernejšo pot socialistične preobrazbe naše vasi, tako, kot jo nakazuje njihove prilike in njihovi ljudje. To pa je edino pravilno, kajti le vsi skupaj, zlasti pa še skupaj z neposredno zainteresiranimi delovnimi kmeti, bomo našli najboljšo in najkrajšo pot.

Značilno za dosedanje delo topliških zadružnikov je tudi to, da niso jemali oblike za tisto najvažnejše pri svojem zadružnem delu, ampak so dajali v svoji zadružni praksi prednost vsebini, t. j. solidno in realno zastavljenemu zadružnemu gospodarjenju. S tem pa so tudi obdržali zaupanje svojih zadružnikov v zdrav razvoj njihove kmečke zadruge in so si od leta do leta pridobivali zaupanje tudi pri delovnih kmetih izven zadruge. Zanimivo je pri njihovem delu tudi to, da so se prav dobro znašli na svobodnem tržišču. Bili so zelo elastični tudi pri notranji organizaciji dela v zadrugi. Nikoli niso poznali okornih oblik in ozkosti ter so znali sami v dani situaciji poiskati najsmotnejšo in najracionalnejšo rešitev. Znal so pri organiziranju in delitve dela v zadrugi upoštevati kompleksnost kmečkega gospodarstva pri nas in poiskati praktično rešitev.

Ce se vprašamo, kakšno vlogo je pri vsem tem razvoju opisane zadruge imela partijska organizacija, moramo priznati, da je prav ona imela najvažnejšo in vodilno vlogo. Njeni najboljši člani, ki so vseskozi prevzemali najtežje in vodilne naloge v zadrugi, v krajnem ljudskem odboru, v OF, so s svojim zglednim delom omogočili zdrav rast svoje zadruge. Prav tako so, kot že omenjeno, tudi med poljanskimi zadružniki bili prav partijski tisti, ki so pomagali najti pravo rešitev.

Združena topliška in poljanska kmečka zadruga ne preživljata v času sedanjih, tako imenovanih reorganizacij v našem kmečkem zadružništvu prav nobenih težav in pretresov. Njeni zadružniki delajo z večjim poletom kot kdaj koli poprej, z veseljem in globoko vero v uresničenje svojih velikih načrtov, kar jim bo prineslo že v bližnji bodočnosti boljše in lepše življenje. —

Urejene notranje razmere v zadrugi po fuziji in uvedbi gospodarskega načrta ter lepa perspektiva so tisti vir, ki daje zadružnikom moč, da je njihova delovna morala visoka. O priliki t. im. reorganizacije v zadrugah bodo storili samo to, kar so v glavnem že doslej delali, namreč to, da se bodo še bolj približali delovnim kmetom po okoliških vaseh v okviru splošne kmetijske zadruge. Za okrepitev in poglobitev teh stikov imajo že sami polno novih idej. Najprej mislijo v ta namen ustanoviti nov »odsek prevoznikov lesa« v okviru KZ, kar predstavlja življenjski interes njihovih kmetov pod roškimi gozdovi. Zanje pomeni reorganizacija samo to, da je treba iti še naprej po pravi poti, da bi tako v novih razmerah gospodarskega računa še več, ceneje in boljše proizvajali ter si še smotrnejše uredili notranjo organizacijo.

Drug primer KDZ, ki ga želim opisati, je KDZ Orehovca. Ta zadruga je nastala leta 1948 iz samih partizanov — članov Partije, iz istih orehovskih kmetov, ki so se leta 1942 prav tako na poziv Partije častno odzvali in udeležili narodnoosvobodilne borbe kot eden najsvetlejših primerov v podgorjanskih vaseh. Po vojni je večino teh ljudi potegnilo novo življenje v mesta. Mnogi od njih so postali funkcionarji na okrajih, oblasteh itd. Njihove družine so ostale same na posevstvih. V takem položaju so se oni odločili za zadrugo.

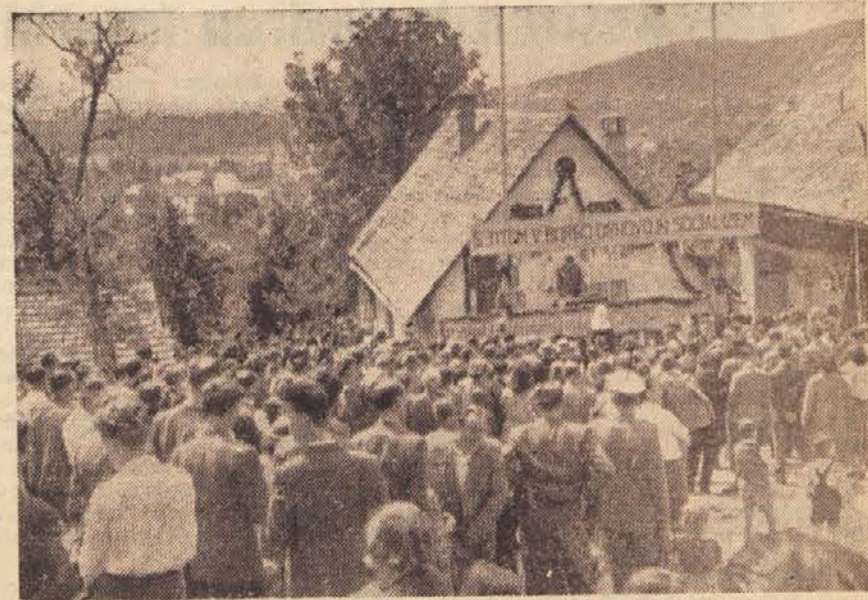
Ze po rojstvu te zadruge so bile storjene prve napake. Stvari so bile na začetku silno ozko in strogo zastavljene. Vsi ti može so bili ideološko zelo močno pod vplivom sovjetskega stila kolektivizacije in sovjetske kolhozne prakse. Ob ustanavljanju zadruge so n. pr. soglasno sklenili, da sploh ne potrebujejo nobenih ohlišnic, da bodo organizirali skupno prehrano, skratka, da bodo živeli v idealni »komuni«. Ze takrat jim je naša Partija s težavo dopovedala, da je to neresno prehitvanje splošnega razvoja. Slabo je vplivalo na začetni razvoj zadruge tudi dejstvo, da so vsi ti ljudje takrat še vedno ostali v mestu, svojih domačih ljudi, ki so začeli delati v zadrugi, pa niso dovolj pripravili na zadružno delo in novo življenje v zadrugi.

Ko so se začeli vračati orehovski kmetje iz mesta zopet nazaj — v produkcijo — so prenesli v svojo zadrugo nekatere birokratske metode upravljanja, metode, ki seveda niso v skladu z načeli zadružne demokracije. Vnašanje oblastništva, absolutističnih metod in nedemokracičnosti v zadrugo je začelo razdvajati zadružnike. K vsemu temu so nujno morali priti še neuspehi v gospodarstvu. To se je pokazalo že prav posebej v kmetijski proizvodnji, ki so jo močno zanemarili delno tudi zaradi tega, ker so se v prvih letih preko mere lotili novih gradenj. Zaradi slabe organizacije dela in gospodarske uprave v zadrugi, zaradi nediscipliniranosti nekaterih članov zadruge se je poslabšal položaj tako, da je prišla v težko krizo i zadruga i OPO. Kljub vsej veliki in morda še preveliki pomoči okraja in še drugih ta zadruga ni pridobivala ugleda in je ostala popolnoma izolirana od ostalih vasi, prav tako pa tudi OPO (od 15 članov je samo 1 nezadružnik).

ZADRUŽNI DOM - PONOS BIZELJSKEGA

Na Bizeljskem, od koder je le nekaj kilometrov do Kumrova, rojstne vasi maršala Tita, so letos proslavljali 25. maj posebno slovesno. Odprli so nov zadružni dom. Brez pretiravanja, toda njihov zadružni dom je, če ne najlepší, pa prav gotovo med najlepšimi v Sloveniji. Dvorana v zadružnem domu pa bi bila gotovo v ponos vsakemu mestu — tudi Ljubljani.

Vsaka stvar ima svojo zgodovino in zadružni dom na Bizeljskem ni izjema. 23. maja 1948 — torej skoraj natanko pred štirimi leti — je osem članov osnovne partijske organizacije prvič zasadilo lopate in načelo kopati temelje. Večina prebivalstva je sprejela zamisel o graditvi zadružnega doma, politične organizacije pa so s svojim delom močno razgibale prebivalstvo. Toda takih, ki so na prve delavce gledali pomilovalno, je bilo še precej. Da ne pozabimo: delati so začeli prav takrat, ko je po podeželju še cvetela govornica

V Tacnu pod Šmarno goro so preteklo nedeljo odkrili spominsko ploščo na Novakovi hiši, kjer je bila julija 1939 vsedržavna partijska konferenca, ki se je je udeležil tudi tov. Tito.

Za orehovške kmečke zadružnike bo reorganizacija pomenila kritično poglobitev v dosedanje zgrešeno pot prav zaradi stalnega prehitvanja objektivnih in realnih ekonomskih možnosti in prav tako prehitvanja razvoja socialistične zadruge zavesti pri lastnih članih KDZ, zlasti pa še pri okoliških delovnih kmetih. V zvezi z reorganizacijo stoje pred veliko nalogo, kako razbiti izoliranost KDZ od drugih delovnih kmetov, kako premostiti velikanski jez, ki danes zija med njimi in ostalo vasio. Delovni zadružniki se morajo približati velikanski večini delovnih kmetov s tem, da se približajo njihovi splošni kmetijski zadrugi. V njenem okviru naj se v bodoče razvija tudi njihovo delo na zadružnem gospodarstvu, ki se bo s tem povezovalo s celo vasio. Ne bo tako lahko razgibati splošne kmetijske zadruge in njenih odsekov, kar je bilo doslej zelo zapuščenno. Posamezni naprednejši kmetje pa imajo že vse polno idej, kako bi se dalo dvigniti kmetijsko proizvodnjo v teh gorjanskih vaseh in kako bi se krepile zadružne vezi med posameznimi kmečkimi gospodarstvi v okviru njihove kmečke zadruge. Splošno kmetijsko zadrugo bodo lahko razgibali s tem, da iz partijske organizacije, kjer smo skupaj na sestanku vseh članov prečistili nove pojme o kmečkem zadružništvu, prenesejo vse to na zadružno članstvo obeh zadrug in preko OF na širše plasti vseh delovnih kmetov. Morda pa bi bilo najbolje, če bi na odprtem partijskem sestanku temeljito pretresli vsa aktualna vprašanja našega kmečkega zadružništva in njihove konkretne situacije v Orehovici. Le tako bi prišlo do potrebne jasnosti vseh pojmov, ljudem bi postale jasne perspektive za nadaljnji razvoj zadružnega gospodarstva in vrnilo bi se zaupanje v kmečko zadružništvo.

Pri pojasnjevanju nove smeri v kmečkem zadružništvu bi rad opozoril na to, da obstoji velika nevarnost, da se zaradi slabega tolmačenja in zmešanih pojmov napravi škoda. Danes je potrebno, da prepričamo in pritegnemo k nadaljnjemu zadružnemu delu vse poštene člane kmečkih delovnih zadrug. Osnovne važnosti je to, da na široko obrazložimo, kaj je bistveno v naši

novi zadružni politiki in jih na vsak način pritegnemo k aktivnemu delu v kmečkih zadrugah. Le tako bomo lahko obdržali vse, kar je v našem kmečkem zadružništvu že bilo zdravega in zavrgli brez škode vse tisto, kar je bilo v naši dosednji praksi napačno in škodljivo. O vseh teh stvareh se moramo dobro pomeniti s kmeti, ki morajo spoznati našo resnično ljudsko demokratično linijo v kmečkem zadružništvu, ki jo bodo, ko jim bo pravilno obrazložena, prav gotovo pozdravili. Pozdravil jo bodo, ker je v resnici ljudska, demokratična, zlasti pa tudi zato, ker je realna, ker trezno računa z danimi dejstvi in možnostmi, ker predvideva organski in sistematični proces v preobrazbi našega kmetijstva brez škode za kmetijsko produkcijo, ki ji je dosedanja praksa v ustanavljanju in delu kmečko-delovnih zadrug marsikje v resnici škodovala. Sprejeli jo bodo z veseljem zlasti tisti zadrugi, ker pri razvijanju socialističnega procesa v našem kmetijstvu upoštevajo poleg interesov socialistične skupnosti tudi interese kmečkih proizvajalcev samih. Ko bodo našli kmetije razumeli pravilno pot v našem kmečkem zadružništvu, bodo dobili do kmečke zadruge na vsi drug odnos in smatrali kmečko zadrugo res za svojo lastno gospodarsko organizacijo. Zelo vežen pogoj za izboljšanje dela v našem zadružništvu je, da del delovnih kmetov spremeni dosedanje odklonilo in mlačno stališče do splošne kmetijske zadruge. Kmetje bodo z našo splošno gospodarsko politiko kaj kmalu razumeli, da jim je kmetijska zadruga na vasi koristna in potrebna ustanova, ker jim kooperacija lajša delo v kmetijski proizvodnji in tudi zagotavlja vnovčenje kmetijskih proizvodov.

Z opisom razvoja in stanja v dveh kmečkih zadrugah na Dolenjskem sem med drugim hotel poudariti tudi to, da se je v času, ko opravljamo reorganizacijo v naših kmečkih zadrugah, treba zavedati, da ima več ali manj vsaka zadruga za seboj svojo lastno pot, ki jo moramo upoštevati. To pa se pravi, da tudi same reorganizacije ne smemo opravljati po nikaki šabloni in nikakor ne brez sodelovanja prizadetih delovnih ljudi.

Veste, z ljudmi se da delati. Samo pokazati je treba pri delu, da jim hoče človek res pomagati k boljši bodočnosti. Samo pridiganje pa ne zaleže nič, ali skoraj nič.

Mislim, da je prav v tem vzrok njihovega uspeha. Za tak način dela ni dokaz samo zadružni dom, v katerega so vložili nad 40.000 prostovoljnih delovnih ur, in katerega vrednost znaša nad 9 milijonov dinarjev. O tem pričča tudi akcija za elektrifikacijo vasi Vitno, gradnja mostu čez Sotlo, ki ga imenujejo most »Bratstva in enotnosti«, ker pri njem sodelujejo prebivalci slovenskih in hrvaških vasi, delo kmetijske zadruge, pa tudi delovne zadruge.

Bizeljsčanom je uspelo združiti vse prebivalstvo prav okoli obeh zadrug in odstraniti pregrado, ki ponekod loči delovno zadrugo od splošne kmetijske zadruge. Pravzaprav so tudi obe zadruge nekako združili. Predsednik kmetijske zadruge je član nadzorne odbora delovne zadruge, predsednik delovne zadruge pa je član upravnega odbora kmetijske zadruge. Imajo pa tudi skupnega blagajnika in administracijo. Kmetijska zadruga ima vinarski, trgovski, živinorejski, sadjarski in obnovitveni odsek. Vinarski odsek KZ ima svojo trsnico, v kateri je vedno 20 do 30 tisoč trt, živinorejski pa je že dobro organiziral mlečno kontrolo in rodovniško knjigo ter posveča precej skrbi povečanju mlečnosti. Pa tudi sadjarski odsek ne spi. Prav sedaj ugotavljajo možnosti za plantažne nasade in obnovo vinogradov. V glavnem so izbrali že primerna zemljišča, toda hiteti nečejo preveč, ker pravijo, da je treba prebivalcem tudi pravilno politično in gospodarsko pojasniti pomen plantaž in obnove. Tudi s traktorjem KDZ prav radi pomagajo članom kmet zadruge.

V takih ustvarjalnih akcijah in skupnem delu kmetijske zadruge ter

Zadružni dom na Bizeljskem ob otvoritvi

Onstran in tostran tovarniškega zidu

»Kam tovariš?»

Tako vpraša vratar slehernega podjetja priselca, ki sili skozi vrata v območje delovnega procesa — ki te kot silvilca pozdravi: nezaposlenim vstop prepovedan — in tako je tudi mene sprejel vratar enega izmed vhodov v Mariborske tekstilne tovarne.

Tovariški komite, ki vodi nad 200 članov-partijcev se sestaja vsak ponedeljek. Ne bi hotel trditi, da je že samo to dokaz vestnega dela komiteja, saj je v kolektivu, ki šteje več tisoč delavcev vedno dovolj odprtih vprašanj in za partijski komite vedno dovolj dela. Ta ponedeljek popoldan ob mojem prihodu so bili že pri delu:

»V tovarni je še vedno razmeroma mnogo poškodb. Natančnejši pregled nam je pokazal nekaj zanimivosti. Le 20% nezgod pri delu je pripisati nezadostni zaščiti delovnih mest, medtem ko je 80. odstotkov poškodb kriva nepoučenost in prečesto tudi površnost pri delu. Zal moram sem šteti tudi pijanost.»

»Ali je mogoče ugotoviti, kakšne so te poškodbe?»

»Med varilci se čisto dogaja, da delajo brez zaščitnih očal, kar povzroča očesna vnetja. Prejšnji mesec smo zabeležili 93 primerov očesnih obolenj. Pogosta so bila vnetja dihal, zlasti sedaj na prehodu iz enega letnega časa v drugi. Poleg tega je v zraku vedno obilica bombažnih in drugih kosmičev, kar je v tekstilni industriji reden pojav. Sam prah ni nevaren, škodljiv je samo v primerih, če so dihalna že načeta. Pri nas imamo sicer ventilatorje, ki pa ne delajo redno. Kadar delajo pa vse preveč razgibajo zračne plasti v balah. Izpostavljeni je predvsem glava, zato so vnetja različnih glavni duplin pogosta. Okrog 50 primerov je bilo tudi obolenj kože in podkožja, kar gre v glavnem na račun dela s kemikalijami.» (V tekstilni tovarni je barvarna — barve pa so kemične sestavine — sestavni del obrata)

Iz razgovora, iz številnih vprašanj in pojasnil sem razbral, da je komite povabil na svojo sejo tovarniškega zdravnika dr. Brezovarja, ki je povedal še marsikatero zanimivost. Med tisoči dobrih in vestnih delavcev se najdejo tudi primeri namišljenih bolnikov in spekulativov. Ti so zadovoljni, če zdravnik izsilijo nekaj prostih dni. Delavec, ki mu je potekel rok zdravljenja v petek se je čudil: »Kaj bom res moral v soboto na delo, bi mi pa je lahko dali prosto do ponedeljka.« Ne bi rad o taki miselnosti delavca govoril na dolgo in široko. Če bi si vzel vsak delavec ali delavka tovarne brez razloga samo en prost dan v letu, bi to pomenilo milijonsko škodo, ki bi jo delavci seveda

vse zdravo. »Bolnica« je hotela doseči upokojevitve. Sprito konstatacije takšne vrste boleznij je zdravnik to »odsvečeval.« Obisk je zaključila namišljena bolnica s temi besedami: »Če je tako, no pa mi dajte vsaj tri dni bolovanja, da bom doma v miru oprala žehto in uredila stanovanje.« Zdravnik ji seveda tudi tu ni mogel ustreči.

Med tekstilnimi delavkami je tudi Kravs Vilma, slabotna in rahlega zdravja. Nikoli še ni mogledovala in nadlegovala zdravnika z namišljeno boleznijo. In tudi stotine drugih delavk nimajo te navade.

Nekatere delavke odhajajo, kadar njihovo zdravje to zahteva — v zdravilišča. To je vse prav in lepo. Pa se je iz zdravilišča v Dobrni zvedelo, da se nekatere bolnice niso držale zdravniških navodil. Plesale so dolgo v noč.

Tkalnica svile MTT — previjalka na vatkovnih avtomatih

Tako se vrstijo zdravstveni problemi eden za drugim.

Zdravniki specialisti, kamor odhajajo bolnice (predvsem bolnice) na natančnejši pregled, rešujejo te primere na precej salamonski način. Največkrat niti ne določijo natančno načina zdravljenja, temveč nekako tako: »potrebno bi bilo lažje delo.« Se pred nedavnim je bila sukančarna pravcati »sanatorij«. Marsikatera je siliila vanjo samo zaradi komoditete in razmeroma res lažjega dela. Odkar je za ta oddelek določena višina zasluga v skladu z opravljenim delom (družbeni plan bodi zahvaljen) navala ni več.

Kjer se voda nabira se sčasoma tudi razbistri. Zdravniška služba v tovarni

ga, ki se že doma, zdravniku »pred nosom« (oprostite izrazu) ne drži njegovih navodil. Kaj šele kje drugje. Takšnemu človeku niti zdravnik, niti še tako dobro zdravilišče ne more pomagati. Nihče naj tudi ne žaluje za obratno ambulanto, saj se je pokazalo njeno delo zaradi pomanjkanja strokovnega znanja bolničark kot nezadostno in tudi odveč. Za najmanjšo pomoč je v vsakem oddelku omarica, na razpolago je za resnejše primere zdravnik, uvedena nočna zdravniška služba. Sodelovanje zdravniške službe z obrati (s sindikatom, partijsko organizacijo in vodstvom posameznih obratov) vseeno še ne pomeni končne rešitve vseh zdravstvenih problemov v tovarni. Zato je bil umesten sklep partijskega komiteja, da zdravstvena služba posreduje s predavanji zdravstveno prosveto še posebej delav-

kam. Treba jim je predavati o ženskih obolenjih, ker se vse premalo pazijo.

Obiskal sem pozneje delovne dvorane. Na cementnih stopnicah sem srečal več delavk, ki so hitele mimo mene. Na stranišče, na cement, prav tako hodijo boste. Zdravstvena prosveta res ne bo odveč. Premagati bo treba tudi iz nevednosti izvirajočo strahotljivost.

Komite je naročil zdravniški službi, da izdela tudi analizo, na katerih strojih in pri katerih delih se pripeti največ nesreč. Treba je misliti na vse. Za življenje in zdravje delavcev odgovarja partijska organizacija in to bolj kot si kdo misli. Partiji v tovarni je delaven človek velika reč — zanj, za njegovo sedanjost in prihodnost se Partija bori.

Partijska konferenca v Dravogradu

Pred dnevi je bila v Dravogradu občinska partijska konferenca, katere se je udeležila večina članov iz vse okolice.

Analizirali so delo partijskih organizacij v zadnjem času in ugotovili, da so s svojim delom storili korak naprej. Predvsem je aktiven novoizvoljeni krajevni komite, ki je bil pred tem le formalen in se niti ni redno sestajal. Tudi po partijskih organizacijah je bilo precej nediscipline, člani so nepravilno izostajali od sestankov, partijskih nalog niso izvajali, prav tako pa tudi niso študirali. Marsikateremu članu je bilo vprašanje zadržanosti španska vas, a zato tudi ni mogel aktivno posegati v problematiko. S to staro prakso pa so temeljito obračunali. Na odprtem partijskem sestanku v jeseni lani so sprejeli obširen plan dela, med katerim tudi šestmesečni partijski tečaj in Ljudsko univerzo. Poljudnoznanstvena predavanja Ljudske univerze so bila tedensko enkrat in se jih je udeleževalo povprečno nad sto ljudi. Partijski tečaj je bil dvakrat tedensko. Predavanja so bila kvalitetna, diskusije so se razvnele tako na tečaju kakor pri predavanjih Ljudske univerze in sklenili so, da bodo tudi v poletnem času nadaljevali s predavanji Ljudske univerze, po partijskih organizacijah pa bodo študirali v krožkih po 5—6 članov, da bo tako lahko prav vsak udeleženec sodeloval in se poglubil v študij.

Poleg uspehov pri ideološkem delu so člani mnogo storili tudi za utrditev frontnih organizacij. Skrbeli so, da so bili v vsaki občini OF izvoljeni najboljši ljudje, ki so pripravljene ob pomoči Partije pomagati reševati krajevno problematiko. Stesali so se namreč samo enkrat na leto, in to ob občnem zboru.

Od množičnih organizacij najboljše dela Zveza borcev, ki je na iniciativo Partije mnogo prispevala k obnovitvi prosvetnega doma. Tudi organizacija AFZ dela prav dobro. Članice AFZ so imele gospodinjki, šivalni in pri krojevalni tečaj. Vendar so najbolj aktivne le frontovke, medtem ko članice Partije le malo delajo in ne skrbijo za ideološki dvig žena.

Najslabše je v mladinski organizaciji, ki pravzaprav že dolgo časa ne dela. Mladina ne najde nikakvega razvedrila. Mladinci — člani Partije — so sicer zadovoljni za delo med mladino, vendar se o tem govori le na sestankih. Napaka je predvsem v tem, da partijske organizacije ne skrbijo za vzgojo mladine. V zadnjem času sicer iščejo neke organizacijske oblike, kot so izleti, strelske družine in podobno, vendar premalo

skrbijo predvsem za vsebino dela z mladino, in to še predvsem z vasko. V odborih kulturno-umetniških, fizikalnih in drugih društvi Ljudske tehnike premalo delajo člani Partije in se ne trudijo, da bi v ta društva pritegnili mladino in jo vzgajali. Nekateri člani Partije se izgovarjajo, da sami niso fizikalni ali da nimajo zanimanja za Ljudsko tehniko in podobno ter da zaradi tega ne delajo v odborih in nimajo možnosti pritegniti mladino. To ne držijo. Vsak član je sposoben za neko dejavnost in delati med ljudmi je naloga slehernega komuniste. Za vasko mladino bi predvsem prišla v poštev pomoč pri zadržanosti, sadjarski in drugi gospodarski tečaj. Mladina je namreč pripravljena in bi se z veseljem vključevala v krožke, če bi bil kdo, ki bi ji pomagal.

Mnogo so na konferenci razpravljali tudi o obrtništvu pa tudi o šušmarstvu, o kmetijskih delovnih in splošnih kmetijskih združenjih ter o pomoči novemu občinskemu odboru. Ugotovljali so nepravilnosti, ki so se dogajale na ekonomiji v Libelčah, v trgovini Državnih posestev v Dravogradu in drugod. V trgovini Državnega posestva v Dravogradu je bilo pred kratkim storjena precej škoda. Zaradi brezvestnega upravnika se je pokvarilo pol vagona kostanja, več sto kilogramov mesa in raznih mesnih izdelkov itd. Te nepravilnosti opozarjajo, da so partijske organizacije premalo budne in se ne poglabljajo v problematiko svojega območja. Ne znajo voditi množičnih organizacij in sindikalnih podružnic, da bi pomagale pri reševanju težav. Predvsem pa je premalo vzgojen kader v združnih trgovinah.

Nekaj uspehov je doslej že bilo doseženih v Splošni kmetijski zadrugi, kjer so ustanovili več odsekov. OZK se bori, da bi Zvezi vrnil hišo, kjer je bila bivša kmetijska hranilnica. Potrebujemo namreč prostore za kreditni odsek, ki bi znatno koristil kmetom iz vse okolice. Organizirali so planinski pašnik za vse člane Splošne kmetijske zadruge, uredili so si drevesnico in pogozdili precejšnje površine gozdov. Imajo še lepe načrte, ki jih bodo izvedli s pomočjo novoizvoljenega zadržnega sveta. V tem občinskem združenju bodo člani KDZ, ekonomij, člani SKZ itd.

Za zaključek so sprejeli več sklepov. Med drugim bodo v kratkem ustanovili Društvo prijateljev mladine, ustanovili Olepševalno društvo, uredili ceste, zgradili kopalnice, razširili ekonomijo v Črnečah, Robindvoru, St. Janžu in Libelčah. Skrbeli bodo tudi za politično vzgojo združnega kadra. M. D.

Posebno šolstvo za defektno dečo

Posebno šolstvo je na splošno kaj malo znan činitelj v prosveti. Široke množice našega delovnega ljudstva o tem problemu ne razpravljajo. Videz je, da tega šolstva niti ne poznajo. Vsa problematika ostaja na strani, čeprav je to velik socialni pojav in bi bilo nujno, da nekako izravnamo to vrzel.

Kakšne otroke vzgaja in izobražuje posebno šolstvo? To šolstvo vzgaja in izobražuje gluhe, slepe, umstveno zaostale, invalide in moralno ogrožene otroke.

Za te otroke so v Sloveniji trenutno tile zavodi: Zavod za gluho mladino; ta zavod ima po obsegu kapaciteto za 60 otrok, sedaj jih vzgaja 150. Samo to število pove, da je v zavodu velika stanovanska stiska. V Portorožu se šola 50 gluhih otrok. Zavod za slepo mladino oskrbuje in šola 90 gojencev. Edino ta veja je preskrbljena in se šolajo vsi slepi otroci naše republike. Pomožno šolo za umstveno zaostale otroke v Ljubljani obiskuje 120 učencev. Take šole so še v Celju in Mariboru, na ostalem podeželju so samo pomožni razredi in to: na Jesenicah, v Trzinu, Kranju, Škofji Loki, Litiji, Trbovljah, Hrastrniku, Rogatcu in Ptuj. V vseh teh šolah in razredih v Ljubljano vred se izobražuje nekaj več 400 umstveno zaostalih otrok. Za invatidne otroke je zavod v Kamniku. Za moralno ogroženo mladino imamo vzgajališče v Smedniku pri Ljubljani, Planini pri Raketu, Višnjih gorah in Podsmreki, Gradacu pri Črnomlju in v Veržuju. Vsi ti zavodi se bore s pomanjkanjem prostora, učnih pripomočkov in orodja za politično izobrazbo, ki je eden glavnih pripomočkov pri vzgoji teh otrok.

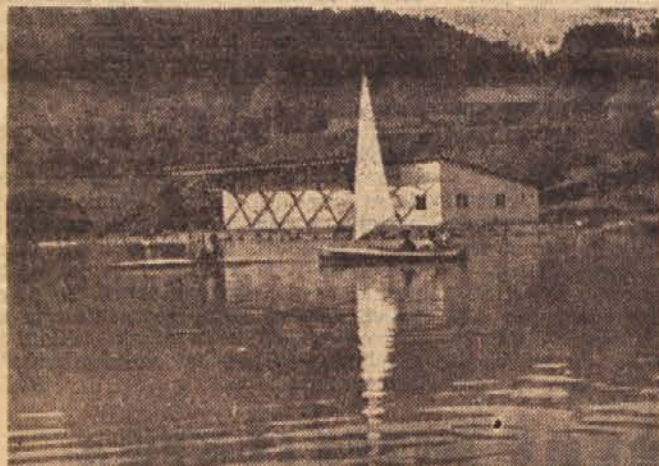
Kakšno je številčno stanje po približnih statističnih podatkih? Točnih statističnih podatkov doslej še ni bilo mogoče zbrati, ker starši v nerazumevanju, slepi ljubeznj in nepravem sramovanju dostikrat zataje defektne otroke. Gluhih otrok je 500. Šola se jih po prejšnjem navedenem številu 200. Ostaja jih brez

vzgoje in pouka 900. Štepih je 101. Šolajo se vsi, razlika je le zaradi starosti, ker spadajo v to število tudi predšolski otroci. Število umstveno zaostalih otrok se vzpenja nad 5000. Učijo se jih nekaj čez 400, torej niti desetina. Glede števila invalidnih in moralno ogroženih otrok ni niti približne statistike, računamo pa, da jih je okoli 2000. Po vsem tem vidimo, da jih je prepričen vzgoji okolici nad 6000, ki ostajajo brez vzgoje in pouka.

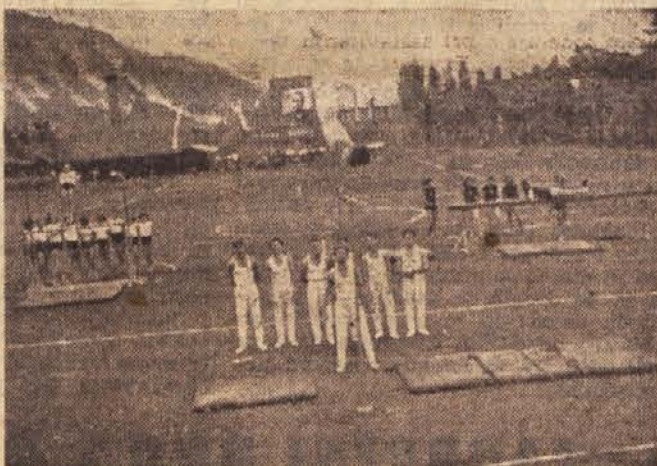
Ta pregled nam prikazuje težavni položaj posebnega šolstva. Če vzamemo ta problem samo z gospodarskega stališča, vidimo, da nam propada kar upoštevano vredno število delovne sile. Zavedati se moramo, da postanejo vsi ti otroci, ki spadajo v posebno šolstvo, samo pod pogojem, da se vzgajajo in izobražujejo v teh zavodih, pozneje delavni in koristni člani družbe in se preživljajo z lastnim delom. Če ne obiskujejo posebnih šol — in normalnih ne morejo obiskovati — padajo v stalno breme socialne pomoči družbe, ki je gospodarsko vzelo neprijetno dražja kot pa samo šolanje teh otrok. Omeniti bi nam bile obvezno šolanje teh otrok. Kakor so obvezani polnoletni otroci, da obiskujejo do 15. leta šolo, tako nastaja isto vprašanje tudi za otroke posebnega šolstva. Omogočiti se mora enako kot za polnoletne tudi za vse defektne otroke obvezno šolanje. Treba je, da povečamo ustanove za te otroke, ker je to nujnost naše socialistične družbe, ki mora posvetiti primerno pozornost socialno-zdravstvenim in vzgojnim ustanovam.

Po poročilih iz drugih republik o posebnem šolstvu nas v organizacijskem in materialnem pogledu že več bratskih republik kar vidno prekaša. Jasno je, da je uspešna organizacija posebnega šolstva vezana na našo gospodarsko graditev, vendar pa bi bilo potrebno napraviti še več, kakor je bilo storjenega doslej.

A. O.

Jadrnica »Sidra« na umetnem jezeru nad elektrarno Mariborski otok

Telovadni nastop na novem štadionu. Odprt je bil v čast 60-letnice rojstva tov. Tita

sami utrpeli. Družbeni plan in upravljanje tovarne po samih delavcih takšnega početja pač ne more trpeti. Težko verjamem, da bi delavci hote škodovali sami sebi.

Pri tovarniškem zdravniku se je — ob neki drugi priliki — oglasila delavka. Zdravnik jo je pregledal kar se da natančno. Ne najde nobenih znakov bolezni, nasprotno, pljuča, srce, kri...

Zadružni dom — ponos Bizeljskega

(Nadaljevanje s 4. strani)

delovne zadruge — kar vse prinaša prebivalstvu tudi konkretne otipljive koristi — je uspelo partijski organizaciji tudi politično mobilizirati vse prebivalstvo. Saj je vse njeno delo v najtesnejši zvezi s koristimi vsakega dobrega kmetovalca.

Toda vrnimo se k zadržnemu domu. Do leta 1950 je delo teklo še kar dobro. Takrat pa je skoraj zamrlo. Popustil je upravni odbor kmetijske zadruge, pa tudi politične organizacije. Gradnja zadržnega doma je prišla v kritično stanje. Toda spet je bila partijska organizacija močan pobudnik za nadaljevanje dela, precej pa je prispevala tudi kmetijska zadruga. Prebroditi je bilo treba številne ovire. Zmanjkalo je denarnih sredstev. Tokrat pa je na pomoč priskočil vinarški odsek kmetijske zadruge s svojim dobičkom v višini dveh milijonov dinarjev. Leto 1950 je bilo le odmor pred novim velikim poletom in zmago.

V nedeljo dopoldne so se Bizeljčani zbirali v dvorani zadržnega doma in jo občudovali. Lahko rečemo, da je dvorana opremljena zelo moderno. Pred velikim odrom za prireditve in kinopredstave je poglubljen prostor za orkester, stropi so okrašeni z lepimi lestenci, ima tudi precejšen balkon, stene so do višine skoraj dveh metrov obife s hrastovino, skratka, lepa, svetla in prostorna dvorana. Na stene pa so si dali Bizeljčani naslikati štiri freske, ki predstavljajo štiri letne čase v vinogradniškem kraju. Zanimalo me je, zakaj si val domačini najbolj ogledujejo

sama, brez pomoči upravnega vodstva, brez sodelovanja s posameznimi obrati, svoje naloge ne bi zmogla. Marsikaj ne bi uspela pravilno presoditi. Tako bo zdravniku mnogo lažje, če ga bo obrat obvestil o zdravstvenem stanju, o razmerah in o pripravljenosti samega bolnika, da se resno zdravi. Prav nobenega pametnega razloga ni za to, da bi pošiljali v oddaljeno zdravilišče neko-

ravno freske. Na prvi pogled so se mi zdele še kar lepe. Pa so mi kmalu povedali, kje tiči zajec. Ko sem povprašal nekega starejšega Bizeljčana, kaj misli o freskah, je najprej pogledal malo okoli sebe, če ga ravno kdo drug ne posluša, potem pa mi je dejal:

»Veste, mi Bizeljčani nismo ravno preveč zadovoljni z njimi. Mi bi radi take slike, kakor je pri nas v resnici. Ti na steni pa so vsi preveč lepo oblečeni. Ta na steni, ki ima na rami brenčto, ima oblečen jopič. Ne. Pri nas niso sijo brenčte brez srajce, saj je takrat vroče, no seveda, kakšen ima tudi zavilane rokave. Toda v jopiču ne nosi brenčte nihče. Ali pa. Poglejte tole stikalnico. Kje ste še videli stikalnico brez kamna. Pa tale čebrček. Saj gre vanj komaj nekaj litrov vina. Pri nas nimamo takih.« Malce hudomušno me je pogledal in nadaljeval: »Vi Ljubljanačani greste na Smaržno goro, potem pa pravite: prmejdun ali je bilo lepo. Jaz vam pa pravim, pridite še malo na Bizeljsko, boste videli, kakšne so stikalnice.« Človek res ne more drugega, kakor da mu da prav. Umetnik, ki je delal freske v zadržnem domu na Bizeljskem, se je res potrudil, toda kaj se more, če je Ljubljanačan in ne pozna stikalnice za grozdje. Pa so Bizeljčani tudi to stvar obrnili na veselo. »Vidite — povedo tujcu — tako kot je na slikah, bomo pri nas oblečeni čez petdeset let.«

Ce bodo tako nadaljevali, kakor so začeli, čez petdeset let ne samo da bodo lahko lepše oblečeni, marveč bo tudi njihovo delo lažje, življenje pa bogatejše in kulturnejše.

Delavci in delavke v tovarni niso nič manj deležni politične vzgoje kot v drugih velikih in dobro organiziranih podjetjih: sestanki, predavanja, proslave in podobno. Partija še ni našla najboljšega in najbolj naravnega stika s slehernim delavko in delavcem. Naenkrat ne gre in tudi ni moči preskakovati cela obdobja. Partijska organizacija pa je spoznala nujnost svojega vpliva in vpliva delavstva iz tovarne na mestno četrt, kjer stoji tovarna. Za vstop v kulturna in druga društva, ki so jih ustanovili v okviru tovarne, nikogar ne ustavlja vratar s »Kam tovariš?« in tudi ne z »Vstop nezaposlenim prepovedan!« Ta korak vsekakor priča o zdravi partijski politiki, ki ne zapira celotne človeške dejavnosti (in delavcev) v tovarno, kar bi jim pobarvalo življenje z utrujajočo sivo barvo in jih izoliralo pred vprašanji, ki se pojavljajo izven tovarne. Zid med tovarno in okoljem (to okolje je mestna četrt Melje) se je pričel podirati. Podira se čedalje bolj.

Zase in za druge so delavci zgradili fizikalni stadion v nekoliko zmanjšanem merilu, pripravili tekališče in telovadna orodja, zgradili in opremili kegljišče in z vnemo zgradili šest jadrnic, ki jih veže brodarsko društvo »Sidra« v eno družino. Z njimi bodo oživljali jezero, ki je nastalo med Mariborskim otokom tja do Ruš. Stalni zračni tokovi v dolini Drave med Pohorjem in Kozjakom jim že napenjajo jadra.

Pot v kulturno življenje polno osvetočje dejavnosti, ki plemeniti človeka, je delavcem in delavkam mariborske tekstilne tovarne odprta. Nekateri so našli — in še nekateri bodo našli — to pot sami. Spet nekateri je ne bi zlepa. Tem naj ponudi svojo trdno roko partijska organizacija, jih naveže s tisočermi niti na našo stvarnost in jih oblikuje v svobodne in razsodne ljudi, ki bodo vedeli, kaj početi z demokracijo in življenjem.

Za steklenimi stenami brnijo »flajerji«, snovalni in tkalski stroji... To je utrip dela. Nekdaj so dejali, da je tovarna Hutterjeva. Kmalu bodo delavci pozabili, da je bila nekoč to grenka resnica.

M. F.

PARTIJSKA ORGANIZACIJA V TOVARNI »ELMA« V CRNUČAH OBRAVNAVA TARIFNI PRAVILNIK

S tarifnim pravilnikom, ki ga je sestavila tehnična komisija tovarne »Elma« v Crnučah, ga dala v vpogled in v razpravljanje delovnemu kolektivu, bi se povprečna mesečna plača dvignila od prejšnje za okrog 1000 din. Ker to povprečje presega povprečja plač v tovarnah iste stroke, je svetovala Glavna direkcija vodstvu tovarne, naj sestavi tarifni pravilnik bolj realno, predvsem iz ekonomske osnove same tovarne. Ker je zaradi tega nastalo v tovarni razburjenje (pri vodilnih nameščencih), se je na pobudo Okrajnega komiteja sestala partijska organizacija tovarne in po nasvetu Glavne direkcije preračevala možnosti, kako bi popravili pravilnik. Na sestanku, na katerem je bil navzoč tudi član Okrajnega komiteja, je partijska organizacija s sekretarjem na čelu enotno zagovarjala pravilnik, ki ga je sestavila tehnična komisija, in to iz dveh razlogov: ker bi prenizke plače privedle do fluktuacije delovne sile in ker je tovarna še v razvoju, pa ima pripraviti dela in notranjo organizacijo urejeno po sistemu velikih tovarn, kar pomeni večjo režijo. Recimo, da so ti argumenti tehtni in jih je treba upoštevati, toda niti prvi niti drugi nista bistveno vplivala na izdelavo tarifnega pravilnika, pač pa nesorazmerje med nagrajevanjem delavcev in nameščencev. To nesorazmerje pa ni vplivalo samo na zvišanje plač nad republiškim povprečjem, temveč ima tudi negativne politične posledice v tovarni sami. Plače, ki jih določa tarifni pravilnik za glavne uslužbence, bi bile naslednje: direktor 18.000 din plus 4000 din dodatka na položaj, tehnični vodja 17.000 din plus 3000 din dodatka na položaj, šef računovodstva 16.000 din plus 2000 din dodatka na položaj, šef komercialne 16.000 din plus 2000 din dodatka, sekretar podjetja 12.000 din plus 1000 din dodatka. Ne vemo, čemu so potrebni dodatki vodilnim uslužbencem, ki niso vezani na uspehe podjetja (minimalne in dopolnilne plače pri delavcih): v primerjavi z drugimi podjetji, ki imajo isto število delavcev, so te plače visoke.

Toda pustimo plače teh najbolj odgovornih nameščencev, saj to je več

Kaj mislijo v Kočevju?

Republiški sindikat rudarjev Slovenije je potrdil še skoraj vse tarifyne pravilnike. Lokalna rudnika Podgorci in Vremski Britof še nista poslala svojih tarifnih pravilnikov, ker doslej pri njih še ni bilo določeno, kakšno akumulacijo bodo odvajali. Ta razlog je opravičljiv. No, in sedaj, ko je to določeno bodo tarifna pravilnika izdelali in tudi poslali. Prav tako še tudi ni potrjen tarifni pravilnik za premogovnika lokalnega pomena Sele pri Slovenj Gradcu in Globoko. Republiški odbor ima glede teh pravilnikov še pomisleke in bo kolektivom predlagal, naj nekatere stvari popravijo. Da nista ta dva tarifna pravilnika potrjena, je tudi opravičljivo. Toda, kaj mislijo v Kočevju, tega pa res ne razumemo. Iz kočevskega premogovnika prav zaprav še skoraj niso ničesar poslali. Nekaj strani popisane papirja, brez tarifnih postavk, brez sistematizacije delovnih mest ne moremo šteti za tarifni pravilnik, ki naj bi ga Republiški odbor potrdil. V tarifnem pravilniku, ki je pravzaprav šele osnutek — izdelan je bil prav na hitro in ima še vrsto drugih pomanjkljivosti — ni nikjer zapisano, kakšno plačo bo imel direktor, nočni čuvaj, kopač ali vozač v premogovniku. Le kako naj republiški odbor vskladi tarifne postavke Kočevja z drugimi rudniki, če pa o teh prav ničesar ne ve. To uganko najbrž ne bi znali rešiti niti v Kočevju, če bi bili postavljeni pred nalogo, da potrdijo nekaj, česar nimajo v rokah.

Res čudno je, kaj neki delajo v Kočevju. Pretekli teden je tajnik Republiškega odbora slučajno videl na Direkciji rudarstva osnutek tarifnega pravilnika kočevskega premogovnika. Telefonično je povprašal direktorja in sekretarja, kdaj bodo iz podjetja poslali tarifni pravilnik in v pogled oziroma v potrditev Republiškem odboru. Dobil je nekoliko čuden odgovor. Sekretar podjetja mu je odgovoril, da še niso dobili nobenih navodil, naj pošljejo tarifni pravilnik v potrditev Republiškem odboru. To se sicer sliši neverjetno, vendar je res. Čez nekaj dni pa je Republiški odbor vendarle prejel pravilnik, o katerem smo prej govorili, seveda brez potrebnih števil in sistematizacije delovnih mest. Vprašanje je, če je delavski svet o tarifnem pravilniku sploh razpravljaj in ga potrdil. Ta dvom nam vzbuja podpis predsednika delavskega sveta. Zanj je namreč podpisal tajnik Oberstal, kot se nekako piše, in je menda vršilec dolžnosti. Ko je tajnik Republiškega odbora v ponedeljek zopet vprašal sekretarja podjetja, kaj je s tarifnimi postavkami in sistematizacijo delovnih mest kot sestavnima prilogama tarifnega pravilnika, je našel sekretar najrazličnejše izgovore, češ da so vse to poslali na Direkcijo, da je glavni inženir oboje odnesel v Ljubljano itd. itd. Torej, pošiljajo (če je to seveda res), osnutke, tarifne postavke in drugo, kar spada k tarifnemu pravilniku vedno drugam, le tja, kamor bi to morali poslati, ne pošljejo. Prav res nas zanima, kaj bodo kočevski rudarji dejali, ko jih bodo vprašali, da sestavijo tarifni pravilnik, ga dajo kolektivu v razpravljanje, delavskemu svetu in Republiškem odboru pa v potrditev.

D. P.

ali manj stvar podjetja samega. Nerazumljivo pa je, da partijska organizacija ni videla mnogo bolj perečega problema, ki nastaja zaradi razlike med plačami nameščencev in delavcev. Visoko kvalificirani večkratni mojster bi imel 15.808 din na mesec, nameščenec višje stroke pa 16.100 din, kvalificirani delavec-specialist 8428 din, nameščenci z nižjo strokovno izobrazbo pa 9500 din, nekvalificirani delavec (pomožni) 5408 din, pomožno osebo (nameščenec) pa 6800 din. Če primerjamo plače navadnih administrativnih moči s kvalificiranimi delavci vidimo, da nameščence povsod postavljajo v višje kategorije kot delavcem. Ta kritika pa ne pomeni zagovarjanja »uravnolovke«, saj nameščenca ni mogoče istovetiti s strokovnjakom. Strokovnjak, ki dobro opravlja svoje delo in ima tudi večjo odgovornost, mora po načelih socialističnega nagrajevanja dobiti temu primerno nagrado. Nameščenec, ki tipka na pisalni stroj ali beleži kot skladiščnik izdajanje materiala, še ni strokovnjak, zato ne sme doleteti pri plačah razlik med nameščenci in kvalificiranimi delavci, kot to dela »Elma«. Pametno bi bilo, če bi se vodstvo podjetja nekoliko pozanimalo, kako so plačani nameščenci v državnem aparatu in v poskribelo, da ne bo bistvenih razlik med nagrajevanjem nameščencev v državnem aparatu in v podjetjih.

Ta kritika pa ni bila napisana samo zato, da bi opozorila člane Partije v podjetjih na nesorazmerja v plačah, temveč zaradi nalog, ki jih imajo partijske organizacije podjetij v zvezi s sprejemanjem tarifnega pravilnika. Na

Ker ni vidnih uspehov - 14.000 din nagrade

Zaradi tega, ker so nekateri odgovorni ljudje v podjetjih čakali na neka posebna navodila za izdelavo tarifnih pravilnikov, je prišlo v gradbeništvu do tega, da je do sedaj zelo malo kolektivov poslalo tarifne pravilnike na Republiški odbor.

Delno lahko to opraviči razlog, da so gradbenim podjetjem in podjetjem v industriji gradbenega materiala odobrili režijo oziroma plačilne fondse šele 20. maja ter zato niso mogli ugotoviti stvarni plačilni fond.

Vendar ta razlog ne bi smel opravičevati celotne zakasnitve v sestavljanju tarifnih pravilnikov glede na to, da bi se delovni kolektivi na podlagi nalog in organizacije dela lahko lotili ugotavljanja delovnih mest kakor tudi vseh ostalih vprašanj, ne pa čakali na potrditev plačilnega fonda.

Od vseh gradbenih podjetij in podjetij industrije gradbenega materiala je poslalo na Republiški odbor sindikata del in usl. gradbene industrije in stavbarstva do 28. maja 44% podjetij svoje tarifne pravilnike; od teh pa jih je moral Republiški odbor že 18 zavrniti zaradi pomanjkljive izdelave.

Iz mnogih pravilnikov je razvidno, da so v mnogih podjetjih ocenjevali osebe, ki zasedajo delovno mesto, ne pa delovno mesto kot tako. Da je to res je razvidno iz zapisnika zasedanja delavskega sveta Tovarne cementa in salonita v Anhovem; ko so sprejemali tarifni pravilnik se je na tem zasedanju sekretar pritožil za plačo za delovno mesto sekretarja, vključno temu, da je delavski svet za to delovno mesto določil že itak previsoko postavko (14.000 din). Sekretar je postavil zahtevo, da se mu zviša znesek na 16.000 din. Da delavski svet ni odobril njegove zahteve 16.000 din je utemeljeno v zapisniku (navajam dobesedno): »Može Viljem, sekretar — zavrne se njegova pritožba, ker ni pokazal na svojem delovnem mestu dovolj uspehov in ne obvlada administrativne problematike in ostalih problemov podjetja. V kolikor bodo v bodoče uspehi dela vidni, se omenjena tarifna postavka dvigne na 16.000 din.«

Torej zato, ker ni pokazal na svojem delovnem mestu dovolj uspehov in zato, ker ne obvlada administrativne problematike in ostalih problemov podjetja, so mu določili 14.000 din? (So pa zares radodarni.) Na isti način so določali plače (ne tarifne postavke) tudi ostalim uslužbencem, seveda predvsem tistim, ki so se pritožili.

Delavski svet in sindikalna podružnica tudi nista dovolj pretehtala delovnega mesta direktorja, kar je razvidno iz tega, da je sam direktor predlagal, da se zniža njegova tarifna postavka, oziroma tarifna postavka za mesto direktorja od 25.000 da 22.000, na predlog nekaj članov delavskega sveta, ki so utemeljevali, da ta tarifna postavka 25.000 ni previsoka za delovno mesto direktorja v Anhovem v primeru z drugimi tarifnimi postavkami istega delovnega mesta v podjetjih manjšega obsega. Slednjič je delavski svet le pristal na postavko 22.000 din. Ti tovariši prav gotovo ne sledijo razpravljanju o tarifnih pravilnikih v ostalih delovnih kolektivih, kot n. pr. v Cementarni Trbovlje, kjer so določili tarifno postavko za delovno mesto direktorja 20.800 din ter v nekaterih naših največjih metalurških podjetjih, kjer so tarifne postavke znatno nižje kot pa tarifna postavka direktorjevega delovnega mesta v Anhovem.

Tudi ostalih delovnih mest delavski svet in sindikalna organizacija prav gotovo nista dovolj pretehtala. Vzemimo nekaj primerov: tarifna postavka za delovno mesto pravnega referenta 16.000 din (v državni upravi 10.500 din);

sestanku osnovne partijske organizacije »Elma« so vsi člani Partije s predsednikom sindikalne podružnice na čelu — ki je tudi član Partije — zatrjevali, da so delavci omenjeni pravilnik soglasno sprejeli, da so o njem vsi razpravljali in ga popolnoma odobravajo. Ko pa se je na okraju sestal aktiv sindikata in je ta predsednik prisostvoval sestanku, je kot član Partije kritiziral direktorja in tehnično komisijo za sestavo pravilnika, češ da ni pravilno, da so nameščence in vodilno osebo plačali tako visoko, kar dvigne povprečje zasluzka na delavca. Povedal je tudi, da delavci to ostri kritizirajo in se s pravilnikom ne strinjajo. Vprašamo se, zakaj predsednik sindikalne podružnice kot član Partije tega ni kritiziral na sestanku osnovne partijske organizacije? Kdo se tu koga boji, ali sindikalna organizacija partijske, ali predsednik sindikata direktorja itd.? Kako naj po vsem tem trdimo, da ima partijska organizacija kot politična sila, v tovarni vodilno vlogo, če si nepravilnosti ne upa kritizirati! Kako naj partijska organizacija vodi delavstvo in ga usmerja, če ne upa prislusniti ljudem in kritizirati tistih nekaj birokratov, ki so zaradi tega, da bi sebi zagotovili večje plače, določili take privilegirane plače navadnemu administrativnemu osebju? Kje je delavski svet, kje sindikalna podružnica, kje socialistična kritika, da se danes lahko v tovarni kot je »Elma«, dogajajo take nepravilnosti. To nikakor ne dviga ugleda partijske organizacije med delavci, temveč ga ruši, razvoju našega socialističnega gospodarstva pa samo škoduje.

V. N.

tarifna postavka za glavnega računovodjo 18.000 din (dvakratna tarifna postavka visokokvalificiranega delavca); tarifna postavka delovnega mesta materialnega in meznega knjigovodje po 13.000 din, nižjih knjigovodij 10.000 do 11.000 din, uslužbencev za obračunavanje socialnega zavarovanja 10.000 din, vodja skladišča ima 14.000 (dvakratna tarifna postavka kvalificiranega delavca v gradbeništvu); vodja čuvajev 10.000 (prav toliko oz. še nekoliko več kot zidar-višji specialist v gradbeništvu). Najznačilnejši primer pa je delovno mesto snažilke pisarniških prostorov (8.200 din), kar presega tarifno postavko zidarja-specialista.

Navedeni primeri kažejo, da delavci premalo sodelujejo pri sestavljanju tarifnih pravilnikov. Pravilno je, da se delavcem pri težkih delih in pogojih, ki vladajo v cementarnah, prizna večje tarifne postavke v primeru z nekaterimi ostalimi industrijskimi panogami, nikakor pa ni pravilno tudi to, da uslužbence ocenjujejo po istih načelih kot delavce v cementarnah, glede na to, da so delovni pogoji uslužbencev (administrativnih) v ničemer ne razlikujejo od uslužbencev v ostalih industrijskih panogah.

Tudi v večjih gradbenih podjetjih težijo uslužbenci k zelo visokim tarif-

O realizaciji družbenega plana

V mesecu maju so prejela gospodarska podjetja od komisij pri republiških svetih in OLO-jih, katere so se v ta namen sestavile, odločbe, v katerih so potrjene obveznosti podjetij napram družbenemu planu in v katerih je določena enotna stopnja akumulacije in skladov za celo podjetje. S tem je opravljeno vse, kar je potrebno, da prične družbeni plan v vseh svojih postavkah funkcionirati ter da se v celoti uveljavi avtomatičnost v poslovanju gospodarskih podjetij. Obračuni z banko na osnovi teh enotnih stopenj akumulacije in skladov bodo pokazali, v koliko so podjetja doslej izpolnjevala obveznosti po družbenem planu in predvsem, v koliko so plače, ki so bile že izplačane delavcem in uslužbencem tudi v resnici realizirali. V marsikaterem podjetju bo ta obračun pokazal slabe rezultate, s čemer bo delovni kolektiv nujno moral rešiti nalogo, kako racionalizirati svojo proizvodnjo ter tako doseči vsaj povprečno rentabilnost, s katero bodo na eni strani lahko ustvarili predvideno akumulacijo, na drugi strani pa realizirali v tarifnem pravilniku predvidene plače.

Dosedanje izkušnje kažejo, da je večina delovnih kolektivov že razumela in dojemala pomen in naloge družbenega plana, kar potrjujejo njihovi samostojni plani, v katerih predvidevajo večjo izrabo produktivne zmogljivosti in večji narodni dohodek, kot jim ga nalaga družbeni plan. Vendar pa še opažamo, da v nekaterih podjetjih gledajo na družbeni plan preveč šablonsko, formalno, ne da bi se poglobljali v njegovo vsebino. Izgleda, da ponekod o obveznostih podjetja in družbenem planu nekaj vedo le nekateri vodilni uslužbenci, medtem ko ostali vedo le, kakšne so njihove plače v tarifnem pravilniku, niso pa jim razložili, da bodo te plače izplačane le tedaj, če bodo

tudi v resnici realizirane. Kot primer navajamo, da uslužbenec, ki dela pri pripravi dela v tovarni Saturnus, nima pojma o družbenem planu niti o konkretnih obveznostih podjetja do družbenega plana. Isto velja za vodjo normiranja v Savi Kranj in le nekoliko bolje je s planirjem proizvodnje v podjetju Kamnik.

Ne mislimo, da teh nekaj primerov za posamezne uslužbence v vsakem primeru pomeni, da podjetje slabo izpolnjuje obveznosti do družbenega plana, kaže pa, da je njihov delovni kolektiv o tem slabo ali premalo poučen.

Iz pripomb nekaterih podjetij je razvidno, da še vedno žele individualno stopnjo akumulacije in skladov in ne morejo razumeti, da samostojnost v poslovanju gospodarskih podjetij pomeni tudi mnogo večjo odgovornost, sposobnost in iniciativnost, kot je bilo to pri dosedanjem načinu gospodarjenja, predvsem pa pomeni za enake obrate enake obveznosti do skupnosti. Podjetja se bodo, posebno v strokah, katerih zmogljivost že krije ali presega naše potrebe, morala boriti za svojo rentabilnost in konkurenčno sposobnost, kar bo imelo samo ugodne posledice za naše celotno gospodarstvo. Prav gotovo je pozitivno in potrjuje pravilnost novega gospodarskega sistema, če n. pr. opekarne v Sloveniji zaskrbljeno vprašujejo, kako je mogoče, da opekarne v Hrvaški in Srbiji prodajajo zidak pri enaki stopnji akumulacije in skladov za 1 do 2 din ceneje. Inicijativa je dana, kar je uspelo enemu, bo najbrž tudi drugemu in mu bo tudi moralo, če bo hotel, in da bo mogoč še naprej proizvajati.

Nadalje opažamo, da si nekatera podjetja delajo — ravno zaradi nepravilnega razumevanja — po nepotrebnem skrbi glede stopenj akumulacije in skladov. Veših mislijo, da morajo vsakemu proizvodu vkalkulirati akumulacijo po stopnji, ki je predvidena za ustrezno obratno skupino. Tako nastale cene delajo podjetjem težave: pri nekaterih artiklih so previsoke, za druge pa višje se lahko dosegle na tržišču tudi višje cene. S pravilno razpreditvijo akumulacije bi take probleme odpravili, še preden jih bo odpravilo samo tržišče. Za podjetje je v vsakodnevem poslovanju z banko važna le enotna stopnja akumulacije in skladov za celo podjetje, katera pa je rezultat obveznosti podjetja glede izrabe produktivne zmogljivosti in stopnje akumulacije in skladov po obratnih skupinah kot so navedene v družbenem planu. Pri postavljanju cen se morajo ravnati podjetja po zahtevah tržišča, cene pa, ki jih na tržišču dosegajo, jim morajo omogočiti realizacijo takega dohodka, ki ob uporabi povprečne stopnje akumulacije za celo podjetje, zagotavlja delovnemu kolektivu potrebni sklad za plače in s tem tudi ustvaritev akumulacije, za katero je podjetje po družbenem planu zadolženo.

Nekaj navedenih zapažanj naj samo nekoliko prikaže probleme, ki nastajajo pri izpolnjevanju družbenega plana. Gotovo je takih problemov mnogo, mnogo podjetij bo zašlo v stisko, gotovo pa je tudi, da bodo delovni kolektivi s skupnim proučevanjem konkretnih težav znali odstraniti vse ovire ter organizirati svojo proizvodnjo tako, da bodo sposobni vzdržati konkurenco na tržišču ter izpolniti obveznosti, ki jih nalaga družbeni plan.

M. J.

GOSTINSTVO, LJUBLJANA

Tržna ulica 6

obvešča vse svoje odjemalce in dobavitelje, da se je podjetje preimenovalo v

Vino - Ljubljana

TRGOVINA Z ALKOHOLNIMI IN BREZ-ALKOHOLNIMI PIJAČAMI NA DEBELO

Nadalje obveščamo odjemalce, da imamo na izbiri večjo količino sortnih in konzumnih vipavskih, goriških, istrskih in dalmatinskih vin. — Poleg najrazličnejših likerjev imamo na zalogi tudi pristno domačo slivovko, tro-pinovec, konjak, rum, brinjevec, pelinkovec, vermut in razne druge brezalkoholne pijače

RAZSTAVA DEL SODOBNE FRANCOSKE UMETNOSTI

V Moderni galeriji v Ljubljani so v tem mesecu odprli razstavo sodobne francoske likovne umetnosti, ki je že popreje obiskala Beograd in Zagreb. Razstavljena so slikarska dela, fotografije kiparskih ustvaritev in gobelini. Lahko trdimo, da ni po osvoboditvi bila še nobena razstava deležna tolikšnega zanimanja kakor pričujoča. »Francoski so v Ljubljani!« — klic, ki je do dna razburkal vse naše likovne umetnike in vso umetnost ljubečo javnost. Mislim, da ni umetnika, ki bi si ne želel poročati v umetnostno Meko — Pariz. Ibi v Parizu, pomeni doživeti nekaj, kar ni mogoče doživeti nikjer na svetu. Sedaj pa smo spriči prijaznosti francoskih in naših odgovornih krogov dobili to nadvse zanimivo umetnostno manifestacijo v prestolnici naše republike — Ljubljano, pred nami leži razvoj francoske moderne umetnosti od leta 1885 do današnjih dni in vsak, kdor se zanima za likovno umetnost,

med svetovno znane mojstre. Zato pa so njihova dela izredno precizna, dograjena ter tehnično virtuozno izvršena. O vsebini nekaterih del pa bomo govorili kasneje.

Nimam namena, niti prostora, da bi razlagal, kako so nastajale in kako so se razvijale posamezne skupine umetnikov, ki so označene kot »neo-impressionisti«, »kubisti« itd. O tem se je pri nas že večkrat pisalo, vse to je razloženo v raznih umetnostno zgodovinskih knjigah, pred to razstavo pa je Moderna galerija itak priredila ciklus predavanj, kjer so bile posamezne umetnostne grupe točno determinirane. Pojdimo raje — in medias res — na razstavo samo in si pogledimo razstavljena dela.

Med »neoimpressionisti« in skupino »nabis« bomo našli komaj katero delo, o katerem bi lahko rekli, da nam je tuje ali kateremu ne bi priznavali visoke kvalitete. Omenil bi »Popoldan v Pardigonu« (*Cross H.*), sliko, ki je zgrajena, kot bi jo ustvaril arhitekt. Toda kljub razumskemu delu ostaja njena intuitivnost intaktna. Čudovito žarijo borovci v popoldanskem soncu. Mojrstrsko je zgrajena mala sličica »Nabiralca glist v močvirju« (*Luce M.*). Figura moža je trdno postavljena v prostor, barvna perspektiva je popolna. — Izredno slikarsko delo je »Bonnardov« »Interieur«.

Le virtuoz mora pričarati tako prepričljivo globino prostora in predmetnost stvari s pravzaprav preprostimi sredstvi. »Portrait Romsina Coolusa« (*Vuillard E.*) ima nekaj maupassantskega na sebi. V sijajnem interjerju, zvečer, sedi ležerno portretiranec in se smehlja. Nekaj je »ušpičil« ta dan. Izrazita vedrina in plemenita zadržanost veje iz Rousselovega »Bakbovega spreveda«. Občudovanja sta vredni dognanost in svežina »Notranjščine ateliera s siamsko mačko« (*Monfreid D. de*). Skupina »Fauvistov« (*Divjakov«*) nima v glavnem in v bistvu prav nič »divjaškega« na sebi, čeprav, da je v francosko slikarstvo prinesla »zmedo«. *Dufy R.* je z »Obalo Marne« mojrstrsko podal globoko zelenilo poletja in intimnost malega paviljona. *Marquet A.*, znani mojster obmorskih vedut, je s skromno podobo (*»Plaža v Sainte Adresse«*) pokazal vse odlike svojega sloga. Čudovito so postavljeni barvni odnosi med obalo, morjem in figurami v črni barvi. Mrka in polna težkega razmišljanja je glava »Klovna« (*Rouault G.*). Vsaj zame, je ena najboljših podob na razstavi *Vlaminckova«* »Krajina iz Beancea«. Slikar je upodobil žitno polje z vasjo v ozadju tik pred nevihto. Zajel je trenutek, ko se nekeje še pretirajo oblaki ter vsipa sonce bežečo luč na valujoče žito — takoj nato pa se bo razvidljiva element nevihte. Tako zna slikati samo velik, velik umetnik. »Neodvisna« mati *Valadon Suzanne* in sin *Utrillo M.* sta v resnici »neodvisna«, posebno sin. »Cvetje« *Valadonove* nam govori o dekorativnem smislu slikarice, ki pa ima tudi krepak občutek za formo in upodabljanje prostora. *Utrillo«* »Krajina iz Preougasa« je slikar, ki stoji izven časovne mode in modernih slikarskih akrobacij. Je realisti, pravi Francoz, njegova podoba diha veselje do lepote narave in do življenja sploh.

Prispeli smo do »kubistov«, slikarjev »nadrealistov« in »abstraktnih« slikarjev. Nameravam jih obravnavati kar »en bloc«, čeprav vem, da se bom s tem spoznavalcem moderne umetnosti, ki čutijo med njimi neznansko subtilne razlike, hudo zameril. Dejstvo je, da preprosti obiskovalci razstave zmanjujejo z glavami nad veliko večino del teh slikarjev. Zahtevajo pojasnila, iščejo »flauto in boben«, vsaj »še eno plesalko«, skušajo dešifrirati »T 51-7«, povprašujejo, zakaj nimajo »Dirkači« glav, kje je »kitara in kje so lovorjci«, kaj je z »Zelenim interjerjem« itd. itd. — Ehe, naivne dušice! Avtorji teh del bi vam odgovorjali z vzvišenim prezirom: »Ne razumete umetniškega jezika«. Umetnik ni dolžan slikati resničnega sveta, takega kot ga morete vi videti in otipati, marveč drug, mnogo resničnejši svet, svet njihove notranjosti, »njihovih sanj in nočnih mor«, ali pa kot pravi Braque samo »slikarska dejstva« (katalog). Toda »preprosti« ljudje bodo trmoglavili dalje: »Vse te sanje, nočne more in slikarska dejstva niso lepa, v nas vzbujajo vaše slike občutje groznotnosti, pošastnosti, praznote in prav nobenega veselja«. Abstraktni umetniki bodo odgovarjali zopet z vzvišenim prezirom — toda pustimo ta dialog! Pogledimo raje, kako je v razvoju moderne umetnosti sploh moglo priti do teh težkih nesporazumov med publiko in umetniki.

Ze dolgo se v evropski zgodovini umetnosti vrši proces oddaljevanja umetnosti od širokih mas delovnih ljudi. Umetnost postaja vedno bolj last pešiče izobraženec (podobno kot vsa kulturna ustvarjalnost), le-ti jo razumejo, ti se opajajo nad njenimi lepota, za vse ostale ljudi pa je vedno bolj nerazumljiva in je ne morejo več sprejemati. Naposled se je umetnost ogradila z visokimi zidovi tako imenovane »umetnosti zaradi umetnosti«, to se pravi: umetnost si je vzela pravico, da se bavi izključno z lastnimi proble-

mi, vse življenje, ki se dogaja okrog nje, je ne zanima več. Umetniki, ki so zapustili realna tla vsega družbenega dogajanja, so se naposled zatekli v svoj lastni notranji svet, ki je posledje postal za nje tudi edina realnost. S tem pa je umetnost izgubila veliki in važni korektiv naravne resničnosti, ki je umetnike usmerjal in držal na poprišču poustvarjanja naravnih oblik. Notranji, umetnikov svet, svet »duše«, »podzavesti«, »sanj« in »nočnih mor« pa je nujno tudi kaotičen, brez sleherne možnosti kontrole. Odtod so »krasni« rezultati te »abstraktni umetnosti«, ki jo moremo videti na naši razstavi. Zaman sprašujejo obiskovalci »kje je še ena plesalka«, kje sta »flauto in boben« — kot bi šlo za stare skrivnice: »kje je skrit lovec?« Te podobe so nastale v svetu »sanj in nočnih mor« umetnikov, ki si lastijo absolutno pravico, da naravne predmete »dve plesalki« ali flauto in boben upodabljajo tako, kot jih vidijo v svoji notranjosti, v svoji »podzavesti« ali kakor koli se že taki stvari pravi. Da izgubijo naravni predmeti svoje oblike, kot jih moremo razumsko in realno ugotoviti, je jasno. Namesto flavte vidimo zmešano štrno linij, barvnih nians itd. — tako si pač umetnik predstavlja ta predmet, tako se mu je izmislil v njegovi notranjosti.

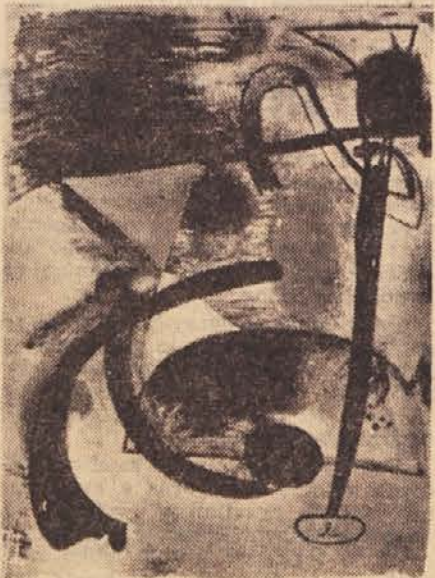
Prav ta abstraktna umetnost je zbudila, tako se mi zdi, veliko navdušenje med našimi mladimi slikarji. »To je umetnost«, pravijo. »Te linije so čudovite, ta slika je pretresljiva!« itd.

Mislím, da je navdušenje za tovrstno umetnost nesmiselno in klaverno. Svet sanj in »nočnih mor« smo z revolucijo pomedli z naše zemlje. Naš umetnik stoji danes pred našo socialistično stvarnostjo, pred našimi delovnimi ljudmi, ki so nosilci te revolucije in graditve socializma v naši domovini. Dolžnost umetnika je, da upodablja to gigantsko borbo ustvarjanja novega sveta, ki se vrši pri nas in da niti ne pomislijo na sanjske svetove nočnih mor ali »samo slikarskih dejstev« in podobnih izmišljotin, ki zgovorno spremljajo »abstraktno umetnost«.

Ko sem preje napisal, da navjni ljudje tožijo, da podobe abstraktni umetnosti niso lepe, sem pač napisal resnico. »Podzavestna« gibanja duše teh abstraktnih umetnikov ne morejo nadkriti in preseči lepoto narave, kot se nam ta razkazuje v tisočeri oblikah in podobah. Ne mislimo, da smo ob teh konstatacijah o lepoti abstraktni umetnosti sami. O tem mislijo prav tako »preprosti« Francoski in vsi ljudje na svetu, ki jim je realna lepota narave dejstvo, svet nočnih mor in njegovi rezultati pa nesmisel in žalosten propad umetnosti. Iz vseh teh »gibanj« in »izmov« abstraktni umetnosti, ki se menjujejo kot muhe enodnevne, naposled ne moremo spoznati drugega, kot da gre tu manj za resnično borbo ob novem umetnostnem izrazu, kot za nekaj lov za novim in pa za neko vrsto slikarsko špekulacijo. Francoski kritik Moulclair je napisal (Moulclair: »Tri krize sodobne umetnosti«, Pariz 1906, str. 319—320, cit. po Plehanovu) »Mislilo, da se vrši v umetnosti neko gibanje, v resnici pa se vrši gibanje na slikarski borzi, kjer špekulirajo tudi z neodkritimi geniji.« Plehanov, ki citira tega kritika, nadaljuje: »Mimogrede dostavljam, da nam ta špekulacija z neodkritimi geniji razloži med drugim tudi tisti blazni lov za »novim«, v ka-

terege se spušča večina sedanjih umetnikov. »Novoga« si ljudje želijo vedno zato, ker jim staro ne zadostuje več. Vprašanje pa je, z akaj jim ne zadostuje več. Mnogim in mnogim sodobnim umetnikom pa staro ne zadostuje edino zaradi tega, ker ostane njihova lastna genialnost neodkrita vse dotlej, dokler se publika še drži starega. V odpor proti staremu jih ne sili ljubezen do kakšne nove ideje, pač pa ljubezen do iste edine realnosti, do istega dragega jaza. Tako ljubezen pa umetnika ne inspirira...« Moulclair nadaljuje: »Denarno vprašanje se tako močno prepleta z vprašanjem umetnosti, da se umetniška kritika počuti kot na natezalnici... Vidimo torej: umetnost zaradi umetnosti se je spremenila v umetnost zaradi denarja.«

Mislím, da je veliko resnice v teh Moulclairjevih in Plehanovih trditvah. Moulclair je napisal tudi, da je ob njegovem času preživljala umetnost krizo »grdote«. Te njegove besede še danes držijo. Pred slikami abstraktnih umetnikov človek ne občuti niti najmanjšo senco tiste lepote, ki mu jo daje že samo pogled na katero koli realistično umetnino. Iskanje lepote v sanjskih svetovih in nočnih morah, tako kot to delajo abstraktni umetniki, je jalovo početje, ki jih je pripeljalo do rezultatov, kakršne pač vidimo na njihovih podobah. Uničili so vso realno lepoto narave, razbili so jo v svoji bolni notranjosti na nesmiselne sisteme kock, trikotnikov, linij, vijug in temu podobnih likov — in to naj bo napredna sodobna umetnost, kakor to oni zatrjujejo v svojem brezprimernem cinizmu. Rad bi napisal, kako je o moderni

Joan Miro: Dve plesalki (1931)

umetnosti misli Lenin (Klara Zetkin: »Spomini na Lenina«, str. 123, Lenin o kulturi in umetnosti, slov. prev.). Takole je rekel: »Lepoto je treba ohraniti, vzeti si jo na vzorec, izhajati iz nje, četudi je »stara«. Cemu bi se morali odvrčati od resnične lepote, se ji odrekati kot izhodišče za nadaljnji razvoj, samo zaradi tega, ker je »stara«? Zakaj bi se morali klanjati novemu kakor bogu, ki se mu je treba pokoriti samo zaradi tega, ker je »novo«? Nesmisel, en sam nesmisel! V tem je veliko licemerstva in kajpada nezavednega

Novo odkritje antičnih umetnin pri Celju

Pred kratkim je našo javnost presenetila vest o novoodkritem antičnem templju na naših tleh, v St. Petru pri Celju. Tovrstne najdbe so na našem ozemlju kaj redke. Svetišče, pravi antični tempelj je bil doslej odkrit pravzaprav šele en sam, in sicer na Sadniškovem vrhu nad celjskim mestnim parkom. Izkopavanja so prinesla zanimive znanstvene uspehe. Od svetišča, ki je bilo domnevno nasilno porušeno (sledovi ognja), so se dobro ohranili temelji in nekaj umetnostno manj pomembnih arhitekturnih členov; žal pa vmes ni bilo nobenega figurarno obdelanega člena. Celu v Emoni (Ljubljani), ki je bila že v antiki naravno središče pokrajine ni bilo kljub iskanju (W. Schmidt leta 1910—1913, deloma tudi 1916) mogoče zatrdno določiti niti mesta, kjer bi se tempelj nahajal. Najbolj znani so bili doslej na našem ozemlju tkzv. mitreji v bližini Ptujja in v Ptujju samem. Doselej poznamo štiri, od katerih so trije, kolikor je bilo mogoče, rekonstruirani. Tu gre za nekakšna svetišča orientalskega božanstva Mitre, katerega češčenj je bilo v naših krajih v prvih sto-

Hipokam — mačno bitje, konj s kačjim truplom. (Skica po novoodkritih reliefih v Sempetru pri Celju.)

letjih naše ere močno razširjeno. Vse to pa se niti izdaleč ne more primerjati po umetnostni pomembnosti temu, kar je bilo čisto slučajno odkrito pred nekaj meseci v St. Petru.

V čem je posebna vrednost te najdbe? Njena velika vrednost je ne samo v tem, da gre tukaj za najdbe, ki se po kvaliteti lahko kosajo z najbolj izbranimi primerki antične plastike v Ju-

spoštovanja umetniške mode, ki gospoduje na Zahodu. Smo dobri revolucionarji, toda čutimo bogvedi zakaj dolžnost dokazovati, da tudi mi stojimo na »višini sodobne kulture!« Jaz pa se drzmem izjaviti, da sem »barbar«. Nimam sposobnosti, da bi mogel proizvesti ekspresionizma, futurizma, kubizma in drugih »izmov« smatrati za višji izraz umetniškega genija. Ne razumem jih. Nobene radosti ne čutim spriči njih.«

Vsa resnica počiva v teh Leninovih besedah! Abstraktna umetnost je uničila in razkrojila staro lepoto. Njena »nova« lepota pa zelo nalikuje splošnim modnim kapricam vsega stih bogatašev. Ničesar radostnega ni v tej umetnosti, temveč nasprotno: brezup, dekadenca, pošastnost in boleznost.

Zanimivo je, da je francoski slikarski genij občutil nesmisel te umetnosti »slepe ulice«. Mimo »primitivistov« in deloma zelo boleznih, včasih perverzno »ekspresionistov« pridemo do tkzv. »figurativnih slikarjev«. Tod moremo dobro opaziti težnje k realističnejšemu, stvarnejšemu pogledu na slikarski predmet. Zelo lep je »Akt« slikarja *Planson-a*. To je slikarstvo, solidno po tehniki »objektivno in stvarno, brez kakršnih koli intelektualnih obremenitev« (Katalog, str. 55). Prav tako je kvalitetna krajina *Lotiron-a R.*: »Malaški pomol v Parizu«, naslikana v srebrnkastih, izbrano sivih tonih ter zelo realistična v konstrukciji. Močno občutek do narave (nebo in voda) nam dokazuje »Pristanišče v Saint-Guenoleju« (*Ceria E.*), lep je tudi »Zenski akt s cvetjem« (*Cavaillès J.*). »Mlada« pa so na današnji stopnji razvoja zopet deloma zelo »abstraktni« (prim. »Pred tekmo«, »Kalvarija in skale v Bretagnu«, »Zena«, »Vzmemirjena«), deloma pa očitujejo zanimive realistične elemente (*»Tišina«, »Gora Sainte Victorie se dviga iz megle«, »Ležea žena«, »Ribič«, »Klarinetist«*).

Plastika je zastopana v fotoreprodukcijah. O njej nameravam spregovoriti na drugem mestu.

Omeniti moram še gobeline. To so v glavnem krasne stvari, ki delajo čast stari, plemeniti francoski tradiciji v tej panogi. Nadvse zanimivo je, kako se hladna in razumska »abstraktna umetnost«, prenešana v drugo tehniko, izpremeni. Postane toplejša in prekrije jo čar pravilčnosti. Zdi se, da je oljno slikarstvo tej umetnosti sploh tuje. Gobelin je njeno pravo torišče.

Dr. S. Mikuz.

DELO SRBSKE REDAKCIJE ZA ENCIKLOPEDIJO JUGOSLAVIJE

Srbska redakcija Jugoslovanske enciklopedije, kateri stoji na čelu književnik Marko Ristić, je opravila že veliko dela. Tako je Sergije Dimitrijević že zaključil svoje delo o zgodovini delavskega gibanja, Borivoje Drobnjaković pa je dokončal etnografski del abecede. Pri izdelavi strokovne abecede so sodelovali Vasa Cubrilović za zgodovino, Vojislav Jovanović za domačo književnost, Milan Kašanin za umetnostno zgodovino, Kostja Popović za geologijo in rudarstvo, Pavle Savić za fiziko, Vuk Mičović za kemijo, Mihajlo Vučković za drugarstvo in Ilija Sindik za zgodovinsko geografijo in arhive. Za razliko od dosedanjih enciklopedij bo nova Enciklopedija Jugoslavije imela tudi precej člankov esejističnega značaja ter še posebne sestavke, imenovane sheme, v katerih bo posebej prikazan zgodovinski razvoj naših narodov.

delan na straneh. Na njem je tudi značilen motiv drevesa življenja, ki je zelo pogost v antični plastiki tega časa. Poleg kvalitetno kamnoseško obdelanega arhitrava je najdeno še precejšnje število kvadrato klesanih kamnov.

Ko ogledujemo to delo, se nehote

Kaprikorn — mačno bitje, enorogt krilati kozel. (Skica po novoodkritih antičnih reliefih v Sempetru pri Celju.)

vprašamo, kdaj in kje so mogle te umetnine nastati. Po vsej verjetnosti gre — kot domnevajo strokovnjaki — za domačo delavnico. To svoje mnenje opirajo v glavnem na razne stilne posebnosti najdbe. Tako je značilna posebno takozvana noriška panonska vijuga, ki deloma uokvirja nekatere reliefe in ki je karakteristična za naše ozemlje. Tudi material, iz katerega so najdeni spomeniki, je domač. Gre za pohorski debelozrnat marmor, katerega so kopali Rimljani v svojem kamnolomu Upelaa (Vitanje). Iz stilskih znakov pa sklepajo strokovnjaki tudi na čas postanka, ki ga postavljajo nekako proti koncu prvega stoletja naše ere.

Žal je tudi temu spomeniku čas odtilnil svoje sledove. Prod, ki ga je valila Savinja s seboj, je deloma orušil izpostavljene dele, deloma jih je zlizala tudi voda, tako da se je kljub sorazmeroma dobri ohranjenosti zbrisala marsikatera fina in obdelava. Tudi je možno, da je Savinja odnesla s seboj marsikaj kos, kot n. pr. glavo boginje, o kateri smo zgoraj govorili. Toda o vsem bi bila danes vsaka sodba prenačljiva. Poletna izkopavanja, ki so v načrtu, pa bodo vse te stvari gotovo pojasnila.

Ivan Stopar

STOLETNICA REVIFE HRVATSKO KOLO

Letos poteka sto deset let, odkar je izšla prva številka prvega hrvatskega književnika časopisa Kolo, ki ga je začel izdajati Stanko Vraz. Vraz je prvo leto izdal samo tri številke časopisa, potem pa ga je zaradi finančnih težav ponudil Hrvatski Matici, ki je od leta 1946 izdajala Kolo do leta 1853. Hrvatska Matica je tedaj z izdajanjem prekinila ter ga nadaljevala šele v začetku tega stoletja, ko je Kolo postalo letni zbornik. Tudi po osvoboditvi sta izšli leta 1946 in 1947 dve številki Kola, v letu 1948 je Kolo postalo trimesečnik, od letos pa mesečnik za literarno in kulturna vprašanja.

ZADARSKA REVIFA

Po zgledu Splita, kjer so tamkajšnji kulturni delavci začeli izdajati svoj časopis za kulturna vprašanja, je te dni izšla prva številka Zadarske revije, ki jo bodo vsake tri mesece izdajali kulturni delavci iz Zadra. Nova revija — tako pišejo uredniki v uvodnem članku — ni izključno književna, niti znanstvena publikacija. V njej bodo zastopane vse veje kulturnega udejstvovanja, znanost, umetnost in književnost ter tudi ekonomika severne Dalmacije; revija pa bo prinašala tudi neobjavljeno gradivo iz severnodalmatinske folklore ter iz narodnoosvobodilne borbe v teh predelih Dalmacije.

POSVETOVANJE MUZEJSKIH STROKOVNJAKOV

Te dni je bilo v Zagrebu posvetovanje muzejskih strokovnjakov iz vse Jugoslavije. Na posvetovanju so obravnavali vsa vprašanja muzejev in sprejeli vrsto sklepov. Predvsem je potrebno, da vsi muzeji organizirajo muzejske razstave na podlagi znanstvenih izsledkov, s točno določeno vsebino, jasno in pregledno, po načrtih sodobne muzeologije. Muzeji si morajo prizadevati pritegniti čim večje število obiskovalcev, zlasti delovnih kolektivov in množičnih organizacij. Prav tako so na posvetovanju sklenili, da je treba propagando za naše muzeje v inozemstvu posebej organizirati in to v najtesnejšem sodelovanju z republičnimi muzejskimi društvi in Nacionalno komisijo UNESCO.

NOV BEOGRAJSKI ORKESTER

V Beogradu je bil osnovan Beograjski komorni orkester, ki bo kot samostojno glasbeno telo gojil predvsem klasično in baročno komorno glasbo. Sestavlja ga 24 članov, od katerih je polovica še študentov Akademije za glasbo. Umetniški vodja je mladi dirigent, Zivojin Zdravković, koncertni mojster pa Peter Toškovi. Orkester je zaenkrat še amaterski. Prvi koncert orkestra je bil 13. maja.

V drugih republikah potrebujejo strokovne kadre

Na podlagi uredbe o razdeljevanju sklada za plače in o prejemkih delavcev in uslužbencev izdelujejo delovni kolektivi sami svoje predpise o razdeljevanju skupnega zaslužka, ki se izražajo v tarifnem pravilniku. Razumljivo je, da so delovni kolektivi postavljeni pred dejstvo, da morajo do potankosti analizirati svoje podjetje, izvršiti revizijo delovnih mest ter pregledati, ali so ta delovna mesta res zasedena s takim številom delavcev in uslužbencev, ki v resnici ustrezajo potrebam podjetja in nalogam, ki izvirajo iz predpisanih poročev družbenega plana. Nadalje, ali sedanja delovna sila ustrezajo potrebam podjetja v pogledu stopnje strokovnosti itd.

Prav ta revizija je odkrila marsikatero pomanjkljivost in nepravilnost v personalni politiki v podjetjih in pravilni zasledbi delovnih mest. Zaradi tega je prišlo do večje pregrupacije delovne sile, da se le-ta pravilno zaposli z ozirom na stvarne potrebe podjetja. Toda to še ne pomeni, da bo pri nas nastala brezposelnost. Ravno nasprotno. Še vedno imamo velike potrebe po delovni sili. Pravilna politika pri razmeščanju delovne sile bo omogočila zaposlitev začasnih nezaposlenih. Posredovalnice za delo so odgovorne, da se politika vključevanja delovne sile pravilno razvija. Po drugi strani pa je država poskrbela tudi za take delavce, ki so začasno izven delovnega razmerja s tem, da jim je dala pravico do oskrbine v višini 50% svojih rednih prejemkov. V ta namen je bila odobrena Ljudski republiki Sloveniji za drugo tromesečje letošnjega leta vsota 25 milijonov dinarjev. Te ugodnosti in skrbi države za začasno nezaposlene delavce pa se morajo taki delavci in uslužbenci tudi posluževati.

Naši bratski republik Makedonija ter Bosna in Hercegovina potrebujeta še mnogo strokovnih delavcev in uslužbencev. To je tudi razumljivo, saj se prav v teh republikah, zlasti pa v Bosni in Hercegovini, razvija velikanska industrija, za katero primanjkuje strokovne delovne sile.

Ljudska republika Bosna in Hercegovina potrebuje večje število inženirjev in tehnikov vseh vrst, zlasti metalurških, strojnih in gradbenih. Nadalje potrebuje dobre knjigovodje in finančne uslužbence, strojepliske, rudarje, topničarje, kovinarje vseh vrst, električarje, tesarje, kemične in farmacevtske laborante, volnarske predilce in tkalce, trikotna strokovnjake, usnjarsko-

galanterijske strokovnjake, barvarje, usnjarske tehnike itd. Samo podjetje »Graditelj« v Sarajevu potrebuje: pet gradbenih inženirjev za nizke in visoke gradnje, okoli 10 gradbenih tehnikov, 50 tesarjev in 1 strojnega inženirja za gradbene stroje. Plače prejmejo po tarifnem pravilniku, poleg tega pa še poseben republiški dodatek.

Železarna v Zenici in Metalurški kombinat v Varešu potrebujeta večje število inženirjev, tehnikov, knjigovodij, finančnih uslužbencev in strojeplisk.

Posredovalnica za delo v Sarajevu pa potrebuje predvsem naslednje strokovnjake: strojne ključavničarje, orodjarje, brusilce, kovinostrugarje, kotlarje, livarje, precizne mehanike, električarje, izolatorje parnih naprav, grafičarje, kemične in farmacevtske laborante. Vsi ti delavci in uslužbenci naj bi bili visoko kvalificirani ali pa vsaj z daljšo prakso.

Kdor želi zaposlitve v Ljudski republiki Bosni in Hercegovini, naj napiše prošnjo za zaposlitev s potrebnimi dokazi o strokovnosti in delovni dobi in jo naslovi na Glavno direkcijo metalurgije ali tekstilno usnjarsko industrijo v Sarajevu oziroma na Upravo republiške posredovalnice za delo BiH ali pa neposredno na podjetje oz. pristojno posredovalnico za delo tistega kraja.

Lokalne posredovalnice za delo so ustanovljene v naslednjih mestih: Sarajevo, Zenica, Travnik, Zavidovići, Tuzla, Bosanski Brod, Brčko, Teslić, Doboj, Banja Luka, Jajce, Prijedor, Bi-

hač, Drvar, Mostar, Trebinje, Konjic, Livno, Goražda in Capljina.

Glede na dejstvo, da v teh krajih zahtevajo predvsem dobre strokovne delavce in uslužbence z daljšo prakso, je razumljivo, da je tudi pri odpuščanju oz. zmanjševanju kadra pri nas treba voditi temu primerno politiko, da se na ta način pomaga bratskim republikam s kadri, ki lahko prevzamejo vodilna in odgovorna mesta.

Iz navedenega sledi, da je pri nas neutemeljena bojazen pred brezposelnostjo, kajti potrebe po delovni sili so še povsod velike. Vendar pa se bo treba odločiti tudi za to, da sprejme delavec zaposlitev tudi izven svojega rodnege mesta, tam kjer jih v resnici potrebujejo. Navezanost na rodni kraj je razumljiva, vendar pa ni vedno mogoča, ko gre za vprašanje zaposlitve, kajti nemogoče je, da bi bilo v vsakem kraju za vse dovolj dela. V drugih državah ni nič posebnega, če je delavec zaposlen na stotine kilometrov proč od domačega kraja. V USA, deželi z ogromno industrijo, je delavec ali inteligent, rojen ob Pacifiku, večkrat zadovoljen, če dobi zaposlitev na nasprotni strani, ob Atlantiku. Tudi pri nas je nastopil čas, ko bo dobil delavec zaposlitev le tam, kjer se razvija nova industrija, pomisleke bo pometal sam razvoj v naši državi. Ne bo pa nam treba iskati zaposlitve v tujini, kakor je to bilo v stari Jugoslaviji, kajti dela imamo doma dovolj. *Jože Debeljak*

Več zanimanja za politično delo s strani strokovnega kadra v »Iskri«

Od izvolitve prvega delavskega sveta v Iskri partijska organizacija stalno izboljšuje odnos kolektiva do delavskega upravljanja. Posebno pa je prišlo to do izraza pri uvajanju novega gospodarskega in finančnega sistema. Partijska organizacija je s sindikalno organizacijo pripravila program in predavateljski kader za seminarje, ki so obravnavali vsa aktualna gospodarska vprašanja v zvezi s problemi našega podjetja. Poskrbela pa je tudi, da je bil kolektiv vedno seznanjen z vsemi sklepi delavskega sveta.

V letošnjih pripravah na volitve novega delavskega sveta smo z anketo prišli do najboljših kandidatov, saj so jih izbirali delavci sami na sindi-

kalnih sestankih. Negativni pojav pri izbiri kandidatov in volitvah v delavski svet pa je v tem, da smo od 110 članov izvolili samo tri žene.

Nedvomno bi bilo delo delavskega sveta uspešnejše, če bi se vodilni strokovni kader bolj zavedal ne samo strokovnih nalog, marveč tudi gospodarsko-političnih, in bi s pravilnim tolmačenjem pripomogel k razširitvi obzora delovnega kolektiva. Prav med tem strokovnim kadrom je precej članov Partije, ki se, izgovarjajoč se na svoje strokovno delo, premalo udeležujejo v političnovzgojnem delu partijske organizacije. Nedvomno se kaže ta pomanjkljivost tudi na raznih sestankih in zasedanjih delavskega sveta.

Po uspeli sindikalni skupščini in partijski konferenci, kjer je bil ta problem nakazan, smo imeli že prve uspehe pri sestavi tarifnega pravilnika, kjer je sodeloval ves kolektiv in kjer je tudi strokovni kader dal številne dobre predloge. Razprava o tarifnem pravilniku je zajela vsakega člana kolektiva. Po prvem osnutku pravilnika je bilo 73 sestankov po skupinah, kjer so bili dani številni predlogi in kritike, pa tudi pojasniti je bilo treba marsikaj. Na osnovi 42 predlogov je bil osnutek pravilnika popraviljen in ga je nato sprejel delavski svet.

POJASNILO SD ODREDA

Glede na vest, ki je izšla pred dnevi v »Borbi«, »Našem športu« in v soboto 24. t. m. v »Ljudski pravici« o selitvi igralca Radanova, ki naj bi se po vesteh omenjenih časopisov prijavil za Odred, uprava Odreda sporoča javnosti da se Radanova ni prijavil za Odred, niti ni bila uprava v kakršnem koli dogovoru z njim. Omenjenega igralca niti ne poznamo.

Upravni odbor ŠD »Odreda« Ljubljana

Kako je Marxov Kapital postao „razumljiviji“

U slovenskoj štampi pojavilo se ovih dana reklamni napis izdavačkov poduzeca »Cankarjeva založba«. U njemu se pozivaju radnici, seljaci, učitelji, profesori i drugi »društveni socijalistički radnici« da se na vrijeme preplate na novo izdanje Marxovog »Kapitala« u džepnom formatu. Tu se ustvari radi o izdanju Borhartovih izvoda iz »Kapitala«.

Borhart je, kaže se dalje u tom napisu, izostavio razna teoretska razglabanja (!), razne podrobnosti, upozorenja, račune i opširna ponavljanja. Na taj način je priredio »Kapital« tako da je postao uopće razumljiviji (splošneje razumljiv), tako je opseg knjige znatno skratila.

Onaj tko je makar jednom pročitao Marxov »Kapital« zna da nikakvi izvodi iz njega ne mogu biti razumljiviji od djela u cjelini. Koliko je meni poznato, u »Kapitalu« nema ni »raznih razglabanja«. Izjavne teoretske postavke su doduše, svestrano osvetljene i objašnjene, ali to samo služi na čast njihovu avtoru i ne ide u prilog »steze« poduzeca »Cankarjeva založba«.

Ovakve dezinformatorske reklame su štetne i protiv njih bi se trebalo isto tako energično boriti, kao što se to čini i protiv drugih negativnih pojava u našem društvenom životu.

Beograd, 24. maja.

A. Stefanović.

Zapisek o razumljivosti in nerazumljivosti Marxovega Kapitala

27. maja je v »Borbi« med pismi uredništvu objavil svoje pismo A. Stefanović, ki se spotika nad besedilom reklamnega prospekta in oglasov Cankarjeve založbe za Borchartovo izdajo Marxovega Kapitala. A. Stefanović piše ravno tako, kakor da je Cankarjeva založba trdila, da je Marxov Kapital nerazumljiv in kakor bi bila ta izdaja razumljivejša. Iz besedila omenjenega prospekta je iztrgal samo nekaj stavkov in besed (ki jih vseh niti ni razumel in nekatere napačno prevedel), ni pa niti z besedo omenil stavka, kjer je v omenjenem prospektu zapisano, da se od vseh prirejenih izdaj Marxovega Kapitala odlikuje Borchartova ravno po tem, da je ohranila Marxov tekst nespremenjen. Kar zadeva razumljivost in nerazumljivost je v prospektu rabljena samo formulacija »splošneje razumljiv«, iz česar pa razsoden bralec, ki zna slovensko, ne bo razbral, da je celotni Marxov Kapital nerazumljiv. Avtor omenjenega članka tudi niti z besedico ne omeni vprašanja, ali je celotni Kapital (posebno pri nas Slovincih) v resnici dostopen in razumljiv vsakomur, (če ni razumljiv vsakomur, še ni nerazumljiv, tako zaradi težkega gradiva kakor zavoljo velikanskega obsega (2000 strani). Saj

je znano, da je Marx sam dajal navodila, kako ga je treba brati in je celo sam popravljal svoje delo v tujih prevodih zato, da bi hile stvari bolj dostopne. Prav gotovo je, da takšna izdaja, kakršna je Borchartova, ne bi bila doživela nešteto izdaj po vsem svetu (na jugu je pred celotnim Kapitalom prevedel tov. Moša Pijade), če ne bi imela določenih prednosti za tiste, ki nimajo pogojev, da bi se obširno in temeljito lotili celotnega dela. (Seveda ima skrajšana knjiga nujno tudi svoje pomanjkljivosti, ki so splošno znane). Poleg tega je v tej izdaji natanko navedeno, od kje je kaj vzeto in kje naj išče bralec, ki želi študirati temeljiteje, ustrezna poglavja v celotni izdaji. Nepoučen pisec tudi ne ve, da je ta izdaja s svojimi pomanjkljivostmi vred pri nas znana, da imamo poleg nje še nekaj izvodov originalnih izdaj celotnega Kapitala, da imamo nešteto srbohrvaških izvodov »Kulturine« izdaje in da bodo gotovo spregovorili o novi izdaji naši publicisti in ji določili pravo mesto in pravo ceno itd.

Tako je članek A. Stefanovića izzvenel v resnici bolj »dezinformativno« kakor »reklama« Cankarjeve založbe. Saj iz tistega pisma nepoučen človek lahko razbere, kakor da je Cankarjeva založba skrivala, da bo ta izdaja Borchartova (a v prospektu je Borchartovo ime omenjeno natanko dvakrat), še celo več, lahko bi celo razbrali, kakor da je to pojav kakšne »revizije«. Razveseljivo bi bilo, če bi tov. Stefanović izpregovoril kaj več o delu samem potem, ko bo izšlo.

—č.

Naročnike opozarjamo

da smo današnji številki priložili položnice vsem tistim, ki dolgujejo naročnino za maj ali pa še nimajo plačane za junij. Naročnikom, ki so v zaostanku še od januarja do aprila 1952, pa smo poslali položnice po pošti z oznako dolžnega zneska. Naprošamo vse, da gotovo nakažejo naročnino in si tako zagotove redno prejemanje »Ljudske pravice«.

UPRAVA »LJUDSKE PRAVICE«

Radio Center

sporoča svojim cenjenim odjemalcem, da ima na zalogi radijske sprejemnike znamke »TESLA 51« in »TESLA 52«. Za nabavo istih lahko dobite posojilo pri vseh podružnicah Narodne banke proti mesečnemu odplačevanju

LJUBLJANA

Cankarjeva 3

III DENARNA SREDSTVA

Novi gospodarski ukrepi ter orientacija na bolj rentabilno in bolj racionalno poslovanje so brez razloga vnesli v kulturna in prosvetna ter kulturna in umetniška društva in skupine nezdravo psihozo. Začeli smo pozabljati na cilje in naloge, zaradi katerih so bila ustanovljena, začel se je brez razlogov in breznačelnih lov za denarnimi sredstvi. Mnoga društva, ki so bila do večraj vzorna, so začela prirejati prireditve s trivialnimi programi in se tako uklonila najnižim zahtevam občinstva, da bi pritegnila čimveč ljudi in dobila od njih denar.

Vzlic vsem težavam pa drži, da imajo ta društva bolj ali manj denarna in gmotna sredstva in da vidimo glede na našo politiko varčevanja in bolj racionalnega poslovanja tudi primere zapravljivosti. Na primer kulturno umetniško društvo »Božidar Adžija« v Zagrebu je imelo v blagajni 150.000 dinarjev gotovine, ko mu je Mestni sindikalni svet dal »pomoč«. V glavnem sindikalna umetniška društva, dalje prosvetna društva in skupine pri bolj urejenih kmetijskih zadrugah imajo ali morejo imeti zagotovljena potrebna denarna sredstva, kakor velja to tudi tam, kjer imamo gasilska in podobna društva ter organizacije. Analize mnogih podatkov pričajo, da imamo tudi zdaj dovolj denarnih in gmotnih sredstev, da bi se ta dejavnost še bolj razvila, če bi jih racionalno in ekonomično delili, čuvali in uporabljali.

Denarna sredstva za kulturno prosvetno delo mladine pa so v večini primerov zelo omejena, ponekod pa jih sploh ni. Odločanja o tem vprašanju ne moremo prepustiti samo orga-

nizaciji mladine, to je skrb tudi vseh drugih organizacij, predvsem sindikatov, uprav podjetij in kmetijskih zadrug, ker imajo le-te svoje sklade za takšne namene, pa je njihov odnos do mladine v tem oziru popolnoma napačen. Malo je bilo sindikalnih in kmetijskih združenih organizacij, ki so dodeljevale določene vsote denarja Ljudski mladini za kulturno in prosvetno delo.

Kakor je bil lov za denarnimi sredstvi čedalje pogostejši pojav, tako smo na drugi strani poleg zapravljivosti videli pomanjkanje sleherne kontrole nad finančnim poslovanjem kulturnih, umetniških in prosvetnih organizacij. Če je treba čim prej in čim odločneje zavreči prvi, je treba hkrati zavreči tudi drugi škodljivi pojav.

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

Eno važnih vprašanj je pomanjkanje gradiva za dramske skupine, zbornice in tako dalje. Zato so si repertoarji podobni. Zveze kulturnih in prosvetnih društev po republikah često izdajajo svoje revije, ki pa kažejo težnjo, da bi postale nekakšne republiške književne in kulturne revije in zato se njihova prava vrednost in namen izgubljata. Zdi pa se nam, naj bi izključno objavljale za delo društev in skupin potrebno in koristno gradivo.

Posebno vprašanje je še zmeraj vprašanje literature za vas. Skrajni čas je, da vse založbe — vsake zase glede na razmere in pogoje v svoji republiki — to vprašanje najresneje prouče. Poljudna mala, znanstvena in beletristična literatura je zdaj nujna potreba na naši vasi. To so tiste prve lastovke, ki brez njih ni pomladi, niti za ostalo literaturo in kulturo v polnem pomenu te besede.

(Iz »Partijske izgradnje«)

Ob otvoritvi fizikulturega doma TD Partizana v Zgornji Šiški v Ljubljani

Ljudske univerze po večjih ali bolj razvitih vaseh ali periodična predavanja po vaseh, ki jih organizira Ljudska univerza iz mesta, so tudi dosegle v večini primerov zelo lepe uspehe. Često so bile glavna oblika kulturne in prosvetne dejavnosti na vasi, najsprejemljivejši in najmočnejši način izobraževanja ljudi. In prav zato, ker so na vasi zelo pičle možnosti raznovrstnega kulturnega in prosvetnega dela, je treba to obliko dela razvijati in mu posvečati vso pozornost. S tem vprašanjem bi se morale ukvarjati ljudske univerze, kar jih že imamo.

Pogoje za ustanavljanje in uspešen razvoj ljudskih univerz imajo zlasti v tistih mestecih, naseljih in vaseh, kjer so osemletke. Učitelji in profesorji lahko razvijajo to vsestransko dejavnost in so tudi poklicani, da to store.

ZVEZA KULTURNIH IN PROSVETNIH DRUŠTEV

Zveze kulturnih in prosvetnih društev imamo že več let. V tem času mnoge (ne pa vse!) niso dosegle pomembnejših uspehov, niso storile tistega, kar smo od njih pričakovali. Njihov cilj je bil razen da nudijo pomoč kulturnim in prosvetnim ustanovam, društvom in skupinam, zbirati in vključevati čedalje večje število intelektualcev ter kulturnih in prosvetnih delavcev, prek katerih bi dejansko tudi nudile to pomoč. Zveze niso opravile pričakovanj med drugim tudi zato, ker so se bolj ali manj spreminjale v birokratske ustanove. V njih je bilo malo ljudi, ki bi res lahko pomagali društvom in ustanovam pri njihovem delu.

Ker so bile pogoste kolizije med vezavami in sveti za prosveto in kulturo pri ljudskih odborih ter v zvezi z decentralizacijo ljudske oblasti in

krepičijo birokratizma, so se pojavljala različna mnenja o odnosu in obstanku teh »forumov«. Po enem teh mnenj bi bilo treba zveze kulturnih in prosvetnih društev odpraviti, ker niso izpolnile naloge, ker so, če so kje kaj storile, koncentrirale vse v svojih rokah ter dušile iniciativno delo in skupin. Drugo mnenje pa zagovarja tezo, da bi bilo treba odpraviti svete za znanost in kulturo in vse kulturno in prosvetno delo prenesti na Zvezo kulturnih in prosvetnih društev kot bolj množično in bolj demokratično organizacijo, ali, če bi sveti za znanost in kulturo ostali, naj bi po tem mnenju skrbeli samo za denarna in gmotna sredstva, za kulturno in prosvetno delo ter se ukvarjati s politično razporejanja kadrov za to delo. Zagovorniki te teze utemeljujejo svoje mnenje s primeri slabega dela nekaterih svetov za znanost in kulturo, ki so svojo pozornost in skrb posvečali izključno šolstvu, vse drugo delo pa prepuščali v zvezi kulturnih in prosvetnih društev, ki so, ker računale in se naslanjale na te svete, malo storile. Končno omenjamo še tretje mnenje, ki temelji na tezi, da zveze kulturnih in prosvetnih društev niso potrebne zato, ker se je pokazalo, da se intelektualci zbirajo okrog drugih organizacij, na drugačne načine (ljudske univerze, klubi, društva) in da je bila ta oblika koristna za nekaj časa, ko je bilo treba po osvoboditvi razgibati in zbrati ljudi za množično kulturno in prosvetno delo, da pa postaja zdaj ta organizacija vsak dan bolj anahronistična, zastarela in nepotrebna. Kako to drži, dokazuje po tem mnenju že sam naziv, ki zdaj ne ustreza razvoju te dejavnosti med ljudstvom. Tudi sedanja organizacijska načela: ena vsa eno društvo, so se pokazala po tem mnenju kot nevzdržna, ker so okorela

in ker najširšo iniciativno zavirajo, namesto da bi jo razvijala. Je še eno mnenje: v zvezah kulturnih in prosvetnih društev naj bi nastale samo določene organizacijske spremembe. Po tem mnenju bi bilo treba ustanoviti okrajne odbore za ljudske univerze ali okrajne odbore za splošno izobrazbo (namesto dosedanjšega kulturnega in prosvetnega društva na vasi, ki je moralo zajeti vse panoge in dejavnosti kulturnega in prosvetnega dela, pokazalo pa se je, da ni moglo) ali ali podobne odbore, ki bi poslovali v zvezi.

Vsako teh mnenj ima razen takih, ki jih ni moč sprejeti, tudi pametne razloge. Mislimo, da so storili najbolje tisti tovariši ali tiste organizacije, ki so organizirali in bogateli svojo dejavnost in v ta namen uporabili vse organizacije, med njimi tudi svete za znanost in kulturo pri ljudskih odborih ter zveze kulturnih in prosvetnih društev, torej vse organizacije, ki so jim lahko v tem oziru kakor koli pomagale in koristile. Tako niso redki primeri, da je kulturno in prosvetno delo v okraju ali mestu razvito in plodno, zveza kulturnih in prosvetnih društev pa je »odmrta«, kakor tudi, da se je ta dejavnost razvijala prav prek teh zvez, ki so jo sprožile, podpirale in celo organizirale. Najmanj pa so delali tisti tovariši ali tiste organizacije, ki so hoteli najprej »razčistiti«, kaj pravi ime organizacije, in šele potem delati, ker je po njihovem mnenju od tega odvisno malone vse. Ker jim ime zveze ni ustrezalo, v čemer utegnejo imeti celo prav, so snovali drugo organizacijo — in življenje je šlo svojo pot... ter dalo prav tistim, ki so delali in po potrebah v tem delu ustanavljali nova društva in razpuščali stara, ki niso bila več potrebna.

Tedenski zunanje politični pregled

Kup novice - toda nič novega

V tem tednu ne bo treba komentatorjem stikati za snovjo. Dovolj opravka bodo imeli s kritičnim prebavljanjem in razmišljanjem o pomembnih dogodkih, ki so se v tolikšni gruč zbrali in križali okrog minule nedelje. Podpis nemške pogodbe in takojšnja reakcija na vzhodu s kopanjem omejnih jarkov, cestnimi zaporami in kopljenjem čet; ustanovitev evropske obrambne skupnosti, podprte za nameček še z medsebojnimi garancijami za hodnih veselij; sovjetski odgovor na zadnje zahodno noto; prihod generala Ridgwaya v Pariz in burne demonstracije od tej priliki, ki so se zaključile z aretacijo Duclosa, šefa francoske moskovske pete kolone, — pa še italijanske in tržaške volitve, zares, toliko hrane v tako kratkem času, ne pomnijo mednarodni komentatorji že lep čas ne. Kdo bi se tako čudil, če jih je spravil ta nenadni plaz dogodkov v zadrego, ki je še tem nerodnejša, ker je v vsem tem kupu novic tako bore malo — novega. Kaj jim potemtakem preostaja drugega, kakor da na dolgo in široko razpravljajo o zgodovinski težkih dnevih in zgodovinskih velikih odločitvah, ki pomenijo enim mogočeno utrditev miru in mednarodne varnosti, drugim pa nič manj in nič več kot dejanski začetek tretje svetovne vojne. To trdi — na primer — znan izraelski dnevnik, ki je objavljaval novice o podpisovanju nemške pogodbe črno obrobiljene... Toda ognimo se i zanesenja, kom i alarmantnim daljnjevidnim; prepustimo tudi postavljanje zgodovinskih mejnikov bodočim rodovom, katerim to opravilo gotovo bolj pritiče, kakor nam in žabji perspektivi naših sodb. Držimo se raje suhih in neromantičnih dejstev in pričimno, kakor se resnim ljudem spodobi, lepo tam, kjer so bila ta dejstva preteklo nedeljo najbolj suha in izračunana.

Včasne kampanje za italijanske in tržaške volitve je zdaj vendarle je konec. Po nedeljski celodnevni žetvi je priredel zdaj lepo zbran in prebran, skrbno razporedjen po kolonah in številkah... in te številke ter kolone potrjujejo tako do pičice natančno naše analize ter napovedi, da je o tem že kar nerodno in zoprno pisati. Vse to, kar nam odkrivajo sedaj številke, smo vedeli že pred tedni in meseci. Zato bodimo kratki. Ugotovimo najprej, da se spogledujejo te dni na zahodu debelo in začudeno, kakor da bi padli z lune. Menčajo in jecljajo nam nekaj o tem, da nikakor niso pričakovali tolikšnega porasta skrajne desnice, niti takšne stabilnosti kominformoske levice. Igrali so vendar na degasperjevsko karto, mu pomagali s celo vrsto adutov, pa celo z manjšimi in večjimi sleparijami! Da so zaigrali pri tem prav fiste, ki so ga menda hoteli rešiti? Toda kaj bi ponavljali Italijanska uganka je tako preprosta, da je bila za komplicirane zahodne diplomate — preveč preprosta. De Gasperi je imel na izbiro dvoje. Spoprijel bi se bil lahko z domačo desno in levo reakcijo ter ji izbil vetrnjaško demagogijo s korenitimi socialnimi reformami popolnoma iz rok. Tako fašisti kot monarhisti so — med drugim — ogorčeni sovražniki agrarne reforme. Ni težko dognati, kako bi potekala volilna borba, če bi šlo v njej za »all« proti agrarni reformi. Toda De Gasperi se je odločil raje za drugo varianto. Poskušal se je znebiti eksplozivne notranje nezadovoljnosti s tem, da jo je usmerjal nazven, v ekspanzijo, irendento, v šovinistično demagogijo. Namesto da bi govoril o agrarnem programu, je govoril o Trstu. Odpravil se je, skratka, na licitacijo, kjer so ga ekstremisti zlahka popolnoma prelicirali. Prevzeli so mu na mah vse parole in ga oskubili ne samo tržaškega perja, temveč celo »Kristusa kralja«... S tem volilnim znamenjem so se namreč odpravili v južni Italiji na volilni boj nihče drug kot moskovski petokolonaši!

Bilanca te tragikomično zgrešene kalkulacije je zdaj tale: Italija se je po teh volitvah raztrojila na tri, razmeroma podobno krepke bloke: na meroma sredino, naraščajočo skrajno desnico in na v glavnem stabilno irendentno in na v glavnem stabilno irendentno in na v glavnem stabilno irendentno. Takšna se torej odpravlja Italija sedaj na spomladanske parlamentarne volitve. Kdor po vsem tem še misli, da se je v občinskih volitvah v Italiji kakor koli zaključilo, se bridko moti. Izredno nevarna in usodepolna notranjepolitična kriza se je šele pričela! Pripravlja se nov »pohod na Rim«!

Nekako pred dvema tednoma je začel izhajati v Italiji dnevnik bivšega jezuita Tondija, v katerem je na drobno popisano, kako se je Vatikan že lani pripravil na strmoglavljenje zastarelega De Gasperija, ki bi ga naj zamenjala današnjim razmeram ustreznega klerofašističnega diktatura. Ta pogajanja za ustanovitev nove skupne stranke monarhistov, fašistov in demokratičnanov je vodil novi mož Vatikana, generalni tajnik katoliške akcije Gedda. Ko pa je De Gasperi konec lanskega leta neprichakovano razpisal občinske volitve, so se ta pogajanja zaenkrat pretrgala. Za ustanavljanje nove stranke ni bilo več časa. Monarhistom in fašistom se zdaj tudi ni več mudilo, saj so pričakovali, da jih bodo uspehi na razpisanih volitvah postavili pri obnovljenih pogajanjih na dokaj močnejše pozicije. Ta njihova pričakovanja so se sedaj izpolnila in pogajanja med katoliško akcijo in monarhofašisti se bodo nedvomno že v kratkem nadaljevala. Če je De Gasperiju doslej še uspelo zavračati agresivni pritisk vaticanskih fašistov, bo njegov nadaljnji odpor po nedeljskem porazu zelo verjetno zelo oslabilen in negotov.

Tako se kažejo vse očitne nevarni

obrisi širokopotezno zasnovane klerofašistične ofenzive, ki se gotovo ne bo omejila samo na Italijo. Na to opozarjajo — če nič drugega — že agresivni podvigi našega visokega klera. Naj opozorimo pri tem tudi na simbolično pomembnost svetovnega evharističnega kongresa v Barceloni, ki se je pričel te dni pod patronatom dveh najbolj zagrzanih in osvojenih sovražnikov naprednega človeštva, fašista številka 1, španskega krvnika Franca, in ameriškega kardinala Spellmana. Mračne vloge te »sive eminence« ni mogoče dovolj resno oceniti. To je zli duh, ki ga bomo našli dosledno za slehernim negativnim pojavom v ameriškem javnem življenju, pa naj gre za fašistične Ku-klux-klane, za gonjo proti pomoči jugoslovanskim narodom ali za historične kampanje proti vsemu, kar si drzne v Ameriki še naprej in pošteno misliti. Že za časa »velike krize« so bili številni fašistični poskusi osvajanja države najtesneje povezani z visokim ameriškim klerom. Tudi danes je Amerika naravnost preprežena od njihovih nazadnjaških postojank. Preko makarturcev, ženskih organizacij, raznih verskih združenj vzdržuje vaticanski center v Ameriki moreč režim psihičnega terorja, ki že nevarno izpodjeda temelje ameriške demokracije. Dobro znana je tudi tesna povezanost kardinala Spellmana s tako imenovano »kitajsko skupino«, ki vodilno vpliva zlasti na republikansko stranko in njeno agresivno usmerjenost na Daljnem vzhodu. To interesno povezanost z ameriško ultrareakcijo je kardinal Spellman pred meseci celo javno demonstriral, ko se je odpravil na obisk h generalu Cangkajšku na Formozo.

Toda registrirajmo vsaj bežno še tisto tako reklamirano akcijo, ki bi naj bila obveljala minulo nedeljo kot nekak plebiscit za Trst. Z dolgimi vlaki in avtokolonami imortihirani volivci, z londonski obsodbo neodvisnosti in odkritimi grožnjami je uspelo irendenti zbrati — 8 odstotkov večine za Italijo; tržaški fronti za neodvisnost pa omogočiti, da podvoji svoje vrste! Aneksionisti so se okrepili samo pri fašistih... toda ker gre tu zavezo za uvožene glasove, bo treba ta prirastek Italije obravnavati pač kot italijansko notranje vprašanje. Tržaškega plebiscita se vsekakor ne tiče! Če še upoštevamo, da se je bilo treba za teh 8 odstotkov cel mesec dni pogajati in razbijati glave v Londonu, uvesti italijanski volilni zakon, sprejeti številne zavezniške ukrepe, da je bilo slednjim v Trstu že skoraj toliko volilcev kot prebivalcev, bo o nedeljskih rezultatih težko kaj drugega povedati kot to, da pomenijo popolno blamažo za irendento. Trsta ni uklonila! Boj za Trst teče dalje!

S podobno mislijo se lahko lotimo zdaj tudi Nemčije, navzlic številnim, neznansko dolgim in zamotanim listinam, ki bi naj bile začetle bodočo pot Nemčije. Značilno zanje je že samo to, da so jih sprejeli Nemci ravnodušno in mrzlo. Pokrajinske vlade so celo odbile zahtevo zvezne vlade, da bi okrasile ob tej priliki državna poslopja in dovolile šolarjem prosto uro. Voditelj danes verjetno še najmočnejše nemške stranke Dr. Schumacher pa je ob tej priložnosti celo izjavil, da je vsak Nemec, ki bi se strinjal s temi pogodbami, prenehal biti Nemec. Ta »nemška pogodba« ni zanj nič drugega kot spletko zavezniško-klerikalne koalicije proti Nemčiji.

Tako nemško pogodbo kot sporazum o evropski obrambni skupnosti čaka sedaj še trnjeva pot do ratificiranja v parlamentih. Javnost v vseh prizadetih deželah, še zlasti pa v zahodni Nemčiji in Franciji, je te mednarodne odločitve sprejela s skrajnim nezupanjem. Kakor vse kaže, velja to tudi za vlade same! Taka je francoska vlada na zadnji seji pred podpisom sicer pristala na evropsko obrambno skupnost, toda — kakor so poročali — »prevzeta od občutka globokega nemira«. Že takrat je izjavila, da bo predložila te pogodbe francoskemu parlamentu samo in šele tedaj, če bo dobila zanesljive ameriško-angelske garancije proti Nemčiji in preprečitve dokaze o tem, da bo anglo-ameriška solidarnost s Francijo veljala tudi na drugih kočljivih področjih. Te francoske pogoje so te dni že obravnavali na sejah z ameriškim zunanjim ministrom Achesonom, na katerih so bojda dobera proučili možnosti ameriške pomoči v Indokini in različne »brezobzornosti« ameriških diplomatov v francoski severni Afriki...

Ni se lahko znebiti občutka, da so zahtevale te v naglici podpisane mednarodne pogodbe v Bonnu in Parizu, mnogo bolj ameriške notranje potrebe in neprijazno razpoloženje ameriški kongres, ki je začel zadnje tedne brezobzirno krčiti in črtati vojaške in gospodarske kredite Evropi, kakor resnično dozoreli problemi. Odot tudi velika negotovost in splošni občutek neugodja, ki ga spretno izkorišča Moskva. Medtem ko v svoji diplomatski korespondenci z zahodnimi vesilami še vedno hlini svojo resno pripravljenost za resno pogajanje o združitvi Nemčije, pa iz vzhodne Nemčije sistematično stopnjuje pritisk, z različni obmejnimi incidenti ter zaostritvami in vse bolj neprikritimi grožnjami tamošnjih funkcionarjev. Britanski zunanji minister se je sicer odpravil te dni na demonstrativni obisk v Berlin — nedvomno v nameri, da pomiri zbegane Berlinčane, ki živčno pričakujejo napovedane represalije. Toda to potovanje ne dokazuje težko kaj drugega kakor to, da je nemško vprašanje danes še najnesnejše in bolj negotov, bolj zapleteno kot je bilo kdajkoli doslej.

Egon Tomc

O sedanjih čiščenjih v Sovjetski zvezi

Zadnjega pol leta doživljata sovjetska književnost in znanost novo obdobje »čiščenja« zaradi raznih »odklonov« z oficijalne moskovske linije. Prizadeta je poleg književnosti zlasti zgodovinska veda, ne toliko ruska, ki jih sicer tudi mora slišati zaradi premalo rodoljubne izbire motivov in nizkega ideološkega nivoja, kolikor znanost in umetnost neruskih sovjetskih narodov. Od novega leta dalje je razkrilo moskovsko časopisje vrsto nacionalnih »odklonov« v južnoazijskih in baltičskih republikah.

Za današnje obdobje v Sovjetski zvezi je značilno, da je postal po nacionalnih republikah za književnike pravo zatočišče zgodovinski roman in da so izdali zgodovinarji vrsto del, v katerih se bavijo z daljno preteklostjo svojih narodov, v dobi, ko še niso bili priključeni k Rusiji. Pobuda je prišla pravzaprav v začetku vojne iz same Moskve. Potlej je imela Moskva kontrolno nad vsem tiskom trdo v svojih rokah. Z izbruhom svetovne vojne pa je moskovsko birokratsko vodstvo uvidelo, da trda kontrola sama ne zadostuje. Vojaški položaj je bil v začetku za SZ težak. Nemci so hitro napredovali in sovjetska armada je doživljala poraz za porazom. Kremelj je na mah spoznal, da lahko obvaruje deželo najhujšega samo z največjo privravnostjo njenih narodov na žrtve, samo s pomočjo njihovega rodoljublja. Vsa kulturna področja, a zlasti književnost in zgodovinska veda, so bili pozvani, naj iščejo v preteklosti sovjetskih narodov, ruskih in neruskih, po motivih, ki bi vplivali navdušujoče na sovjetsko ljudstvo. Na dan so začeli prihajati nekdanji junaki in tudi carji, kdorkoli se je bil kdaj izkazal v zgodovinski ruske države, Denisov, Kutuzov, Suvorov, pa tudi Ivan Grozni, Peter Veliki itd. O nekdanjih časih so zapele pesmi, pisali knjige, vrteli filme in slikali slike.

Po nacionalnih republikah sta književnost in znanost delala isto. Prav tu pa so se začeli nameni križati. Medtem ko je želela Moskva povečevanje ruske države, so znanstveniki in književniki neruskih republik iskali motive v preteklosti svojih narodov in jih našli — v njihovi borbi proti ruskem carizmu in priključitvi k Rusiji.

V prvih desetletjih po Oktobrski revoluciji je kazala boljševiska stranka caristično politiko nad azijskimi in kavkaškimi narodi, kot najbolj roparsko, kolonialno politiko in prikazovala nekdanjo carsko Rusijo kot »ječo narodov«. Se leta 1934 so Stalin, Zdanov in Kirov v »Pripombah k učbeniku zgodovine ZSSR« poudarjali, da je v

učbeniku premalo poudarjena osvajalska in kolonizatorska vloga ruskega carizma. To stališče je dobilo tri leta pozneje znaten zaokret v »Sklepu vladne izvedeniške komisije za natečaj najboljšega učbenika zgodovine ZSSR«, ki pravi, da pomeni za Ukrajino in Gruzijo, katerima je grozila osvojitve s strani Turčije ali Perzije, priključitev k Rusiji, »manjši zlo«.

Terija o »manjšem zlu« je trajala do konca vojne, ko je odprla profesorica Nečkina v reviji »Voprosi istorii« nov način razlage tega vprašanja. Izraz »manjši zlo«, pravi Nečkina, je in ostane nekaj negativnega. Priključitev Ukrajine, Gruzije, Armenije, Azerbajdžana k Rusiji, v kateri so našle vsjbo gospodarsko obliko, kot je bila njihova, in višji življenjski standard, pa je vsekakor nekaj pozitivnega. Veliki ruski narod je, kljub carizmu, veliko pripomogel h gospodarskemu in kulturnemu razvoju drugih narodov. Zgodovinarji imajo nalogo pokazati združevanje delovnega ljudstva različnih sovjetskih narodov kot združevanje pod vodstvom »starejšega brata« — ruskega naroda.

V teh mislih je nakazala prof. Nečkina v osnovi temeljno preorientacijo, ki se je izvršila pri moskovskem vodstvu v presojanju zgodovinskega razvoja carske Rusije.

Po končani vojni, ko je rodoljubje v glavnem odsulžilo svoje, je hotel dobiti Kremelj zopet trdo kontrolo nad vsem kulturnim ustvarjanjem v SZ v svoje roke. Že leta 1946 je izšla resolucija, ki je na nedvomnem način povedala, kakšna literatura se smatra za antisovjetsko in o čem lahko pišejo sovjetski pisatelji. Toda duhov, priklicanih na površje med vojno, ni tako lahko potlačiti. Po nacionalnih republikah je izšlo več zgodovinskih in književnih del, ki jih smatra danes moskovsko vodstvo za velike prekrške in »odklope«. Največjo kritiko sta izzvala zlasti dva zgodovinska spisa. Prvega je spisal kazahstanski zgodovinar Bekmahjanov in v njem opisal upor Kazahov (Kirgizov) pod vodstvom Kenessarija Kasimova v letih 1837—1846, drugega pa Azerbajžanec, Gusejnov, o osvobodilnem gibanju Severokavkazcev pod vodstvom Samila v letih 1834—1859.

Bekmahjanov piše v svojem delu o Kenessariju kot o borcu za narodno osvoboditev in naprednem državniku. Ko je delo leta 1947 izšlo, je dobil pisec zanj naziv doktorja zgodovinske vede in pohvalo Akademije znanosti ZSSR. V Kazahstanu so partijski in znanstveni voditelji navdušeno odobraval njegove misli. V reviji »Voprosi istorii« je izšel članek, ki je potrdil Bekmahjanovo stališče, da je bil boj

Kirgizov pod vodstvom Kenessarija boj proti ekspanzionistični politiki ruskega carizma, da je bil protikolonialen in narodnoosvobodilni boj. Toda pristajem preorientiranega gledanja na nekdanjo carsko politiko se je kmalu posrečilo v moskovskem časopisju nastopiti proti slavljenu Kenessarija. V decembru 1950 je prinesla moskovska »Pravda« uničujoč članek o zmotah in zablodah zgodovinarjev pri obravnavanju zgodovine Kazahstana. Pisateljju Bekmahjanov je »Pravda« očitala, da ni prikazal v svojem delu globokega in naprednega smisla, ki ga je imela priključitev Kazahstana k Rusiji. Kenessarijevo gibanje naj bi bilo reakcionarno, hotelo naj bi utrditi fevdalstvo in odrgrati Kazahstan od ruskega naroda. Samo še korak in na Bekmahjanova so vsi očitki, da je »meščanski nacionalist«, da so Kenessarija podporale inozemske sile v svojem boju proti Rusiji, da ni imel pri svojem ljudstvu nobene opore in da je bil navaden fevdalni ropar.

Za Kenessarijem je kmalu prišel na vrsto azerbajžanski voditelj Samil, ki je do tedaj veljal tudi oficijalno za neoporečnega junaka severokavkaških narodov in bil kot tak opisan tudi v sovjetskih učbenikih. Velika sovjetska enciklopedija iz 1934 piše o Samilu: »Bil je voditelj narodnoosvobodilnega gibanja kavkaških gorskih narodov proti kolonialni politiki caristične Rusije. Ljudski upor proti Rusiji in domačim bogatim slojem je bil v osnovi profitevdalen...«

In danes?! Tudi strmoglavljenje Samila kot junaka se je v nedrhi moskovskega birokratskega aparata že nekaj časa pripravljalo. V zgodovinskem inštitutu je 1947 nastopil v Moskvi proti njemu Gruzinec Adsemjan, češ da je nepravilno gledati na Samilovo borbo kot na narodnoosvobodilno, ker je bil »to boj za svobodo volkov, zaostlosti, teme in azijsatstva«. Adsemjan je pri tem trdil, da je podpiral Samil v Krimski vojni protirusko koalicijo in s tem pomagal h padcu Sevastopola. Nudil pa je tudi zatočišče »poljski in madžarski drhali«. Proti temu pa je vstal predsednik Državnih in opozoril Adsemjana, da je bila poljska in madžarska drhal, o kateri govorijo, poljski in madžarski revolucionarji iz 1848!

Nekaj časa ni Samila nihče več napadel, dokler ni 1950 izšlo delo Gejdara Gusejnova »Zgodovina socialne in fevdalne misli v Azerbajdžanu v 19. stoletju«, ki prikazuje, kako je skušal Samil pomagati azerbajžanskim kmetom v njihovem boju proti zatiranju s strani carizma.

Občudovalci carističnih generalov so se sedaj čutili dovolj močne, da predidejo v napad. Preklicali so Stalinovo nagrado, ki jo je bil prejel Gusejnov za svoje delo, z utemeljitvijo, da je ta nepravilno ocenil Samila in njegovo gibanje. To gibanje je bilo imperialistično in reakcionarno in v službi angleškega kapitalizma in turškega sultana, je izjavil Odbor za podeljevanje nagrad. Oglasil se je tudi sekretar KP Azerbajdžana, Bagirov, in napisal, da so bile široke ljudske množice Azerbajdžana za priključitev k Rusiji in da je treba obračunati z vsemi, ki potvarjajo zgodovinsko resnico in povzdigujejo Samila. V nekem drugem od Moskeve inspiriranem članku iz teh dni pa se glasi, da je bila Rusija objektivno osvoboditeljica kavkaških narodov izpod jarma turških in franskih roparjev.

Iz opisanih primerov je razvidno, da je kremelska preorientacija v pogledu presojanja caristične Rusije spravila uboge sovjetske zgodovinarje v hudo dilemo. Po eni strani imajo nalogo, prikazovati nekdanjo »ječo narodov«, o kateri sta mnogo pisala Lenin in Stalin, kot srečno usodo azijskih narodov, da so bili priključeni k Rusiji, a mračnijaštvo kolonializma pustiti samo na račun Anglije, Amerike in drugih narodov. Morda tudi ni več daleč dan, ko se bo carska kolonialna politika pod peresom sovjetskih zgodovinarjev spreminila v »osvobodilno« politiko, kateri sledi »osvobodilna« politika sovjetske vlade, po drugi svetovni vojni kot prirodno nadaljevanje. A. L.

Štiri leta Izraela

14. maja 1948 je zaželela nova država ob Sredozemskem morju. Njena vrata so se odprla vsem židom, iz katerega koli dela sveta, ki jim je bila dana možnost poiskati si tam novo bivališče. In res so kmalu po končani vojni, na tudi že pred njo, pribele prihajali v to deželo množice Židov. Prebivalstvo Izraela je zato v zadnjih letih znatno naraslo. Ob koncu lanskega leta je doseglo več kot milijona, od katerih je 700.000 Arabcev. Nad pol milijona je Arabcev se je namreč ob zaključku palestinske vojne, ki je trajala skoraj pol leta, izselilo v sosednje arabske države. Ti begunci predstavljajo še danes resen problem za deželo, ki so jih sprejeli in Organizacija združenih narodov skuša po svojih močeh pomagati in ublažiti to stisko. Ti begunci zahtevajo zdaj od Izraela, da povrne te čete, ki so jo utrpeli ob izgubi večjega dela svojega premoženja.

Tudi Saudska Arabija zahteva vrnitev petrolejskih področij

Setestega maja je Arabija predložila Arabian American Company zahtevo po spremembi pogodbe o izkoriščanju petrolejskih polj, in sicer zahtevo, da je v družbi enako število arabskih, kakor tujih predstavnikov, da prenese družba svoj sedež iz Amerike v Arabijo, da po petih letih vrne polovico petrolejskih polj, ki jih sedaj izkorišča in ki obsegajo čez milijon kvadratnih kilometrov, in da po nadaljnjih petih letih prepusti arabski državi še ostalih petsto kvadratnih kilometrov. Tako bi po desetih letih arabska država spet dobila pod upravo celotno petrolejsko področje. Hkrati Saudova vlada terja tudi povečanje letnega dohodka, ki ga dobiva od Arabian American Company, in sicer od 150 na 200 milijonov dolarjev.

14. maja 1948 je zaželela nova država ob Sredozemskem morju. Njena vrata so se odprla vsem židom, iz katerega koli dela sveta, ki jim je bila dana možnost poiskati si tam novo bivališče. In res so kmalu po končani vojni, na tudi že pred njo, pribele prihajali v to deželo množice Židov. Prebivalstvo Izraela je zato v zadnjih letih znatno naraslo. Ob koncu lanskega leta je doseglo več kot milijona, od katerih je 700.000 Arabcev. Nad pol milijona je Arabcev se je namreč ob zaključku palestinske vojne, ki je trajala skoraj pol leta, izselilo v sosednje arabske države. Ti begunci predstavljajo še danes resen problem za deželo, ki so jih sprejeli in Organizacija združenih narodov skuša po svojih močeh pomagati in ublažiti to stisko. Ti begunci zahtevajo zdaj od Izraela, da povrne te čete, ki so jo utrpeli ob izgubi večjega dela svojega premoženja.

Dosedaj neproduktivna in v velikem delu zaostala dežela, je doživela v zadnjih štirih letih gospodarski prerod. Z novo zgrajenimi elektrarnami se je povečala proizvodnja električne energije od 7 milijonov kw pred vojno na 50 kw mesečno. Te nove zrajene elektrarne oskrbujejo z električno energijo več kot 300 podjetij, katerih je zaposleno 70.000 delavcev. Pred vojno na je bilo v deželi le 1500 podjetij z 20.000 delavci. Svedeja je med njimi večje število manjših obratov, ki ne zaposlujejo več kot 30 delavcev. Največji podjetji v deželi sta tovarna avtomobilov v Haifu, kjer montirajo uvožene dele in sestavijo več kot 6000 avtomobilov na leto, ter rafinerija nafte v istem mestu, ki pa je med arabsko-izraelsko vojno bilo zaplenjeno. Po tem bila odrezana od iraške nafte kar so arabske čete, ki so jo utrpeli ob izgubi večjega dela svojega premoženja.

14. maja 1948 je zaželela nova država ob Sredozemskem morju. Njena vrata so se odprla vsem židom, iz katerega koli dela sveta, ki jim je bila dana možnost poiskati si tam novo bivališče. In res so kmalu po končani vojni, na tudi že pred njo, pribele prihajali v to deželo množice Židov. Prebivalstvo Izraela je zato v zadnjih letih znatno naraslo. Ob koncu lanskega leta je doseglo več kot milijona, od katerih je 700.000 Arabcev. Nad pol milijona je Arabcev se je namreč ob zaključku palestinske vojne, ki je trajala skoraj pol leta, izselilo v sosednje arabske države. Ti begunci predstavljajo še danes resen problem za deželo, ki so jih sprejeli in Organizacija združenih narodov skuša po svojih močeh pomagati in ublažiti to stisko. Ti begunci zahtevajo zdaj od Izraela, da povrne te čete, ki so jo utrpeli ob izgubi večjega dela svojega premoženja.

